

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

MK

MERKEZ
KUTAPLAR

Aslanın Balı

DAVID GROSSMAN

Çeviren: Dilek ŞENDİL

DAVID GROSSMAN

Kitapları yirmi beş dile çevrilen David Grossman İsrail'in önde gelen yazarlarından. Uluslararası ün kazanmış altı romanın ve pek çok çocuk kitabının yazarı. Grossman'ın aldığı birçok ödül arasında sanat ve edebiyat eserleri için Fransa'da verilen *Chevalier de l'Ordre* da var. Grossman eşi ve çocuklarıyla Kudüs'ün banliyölerinden birinde yaşamaktadır. Kitaplarından bazıları: *Duel* (1982), *The Smile of the Lamb* (1983), *See Under: Love* (1986), *The Yellow Wind* (1987), *The Book of Intimate Grammar* (1991), *Sleeping on a Wire: Conversations with Israeli Palestinians* (1992), *Zik Zak Yumurcak* (1994; 2001, çev: Figen Dereli, Dost Kitabevi), *Be My Knife* (1998), *Someone to Run With* (2000), *The Body* (2002), *Death As a Way of Life: Dispatches from Jerusalem* (2003).

DİLEK ŞENDİL

1979 yılında Kadıköy Maarif Koleji'ni bitirdi. Kadıköy Yabancı Diller Yüksekokulu ve İstanbul Üniversitesi Amerikan Edebiyatı Bölümü'nde okudu. Çeviri serüvenine 1982 yılında yayımlanan Enid Blyton'un *Cesur Hafiyeler* adlı kitabıyla başladı. Bugüne değin pek çok çevirisi yayımlandı. Dilimize kazandırdığı kitaplardan bazıları: *Başsız Süvari* (Washington Irving), *Mitlerin Kısa Tarihi* (Karen Armstrong), *Penelopia* (Margaret Atwood), *Atlas'ın Yüğü* (Jeannette Winterson), *Dehşet Miğferi* (Viktor Pelevin), *Balkanlarda Kaynayan Kazan* (Robert D. Kaplan), *Bağımsızlık Günü* (Richard Ford), *Filistin Kurtuluş Hareketinin Kurucusu Hacı Emin El-Hüseyni* (Zvi Elpeleg), *Mara ile Dann* (Doris Lessing), *Scipio'nun Düşü* (Iain Pears), *Çatalhöyük: Leoparın Öyküsü* (Ian Hodder).

ÖZGÜN ADI Lion's Honey

© David Grossman, 2005 / Canongate Books Ltd, Edinburgh / Merkez Kitapçılık Yayıncılık San. ve Tic. A.Ş. (2005)

Bu kitabın yazarı olarak David Grossman'ın hakları, yazar tarafından, 1988 tarihli, Copyright, Design and Patent Act adlı yasa uyarınca beyan edilmiştir.

Her hakkı saklıdır. Tanıtım amaçlı kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Genel Merkez: Barbaros Bulvarı, No: 153, Kat: 3,
34349 Beşiktaş / İstanbul

Yayınevi: Barbaros Bulvarı Ufuk Apt. C 2 Blok No:58/4
34349 Beşiktaş / İstanbul

Tel: 0 544 392 71 91 Faks: 0212 354 38 92

www.merkezkitapcilik.com.tr

GENEL YAYIN YÖNETMENİ İlknur Özdemir

EDİTÖR Mert Tanaydın

DÜZELTİ Ayten Koçal

KAPAK TASARIMI Zeynep Özatalay

GRAFİK Bilgi Erdoğan

BİRİNCİ BASIM Aralık 2007, İstanbul

GENEL YAYIN 142 EDEBİYAT DİZİSİ 74

ISBN 978-9944-86-045-1

BASILDIĞI YER Şefik Matbaası (0212) 472 15 00

Merkez Kitapçılık bir MERKEZ YAYIN HOLDİNG kuruluşudur..

David Grossman

ASLAN'IN BALI

Mitoloji

Çeviren
DİLEK ŞENDİL

Mitler yaşamlarımıza yansıyan ve onlara biçim kazandıran evrensel ve zamanı belirsiz öykülerdir – isteklerimizi, korkularımızı, özlemlerimizi irdeler, bize insan olmanın anlamını anımsatan anlatılar sunarlar. *Mitler* dizisinde dünyanın en iyi yazarlarından bazıları bir araya gelmekte, her biri çağdaş ve unutulmaz bir dille bir miti yeniden anlatmaktadır. Diziye katılan yazarlar arasında Margaret Atwood, Karen Armstrong, David Grossman, Viktor Pelevin, Alexander McCall Smith, Ali Smith ve Jeanette Winterson'ı sayabiliriz.

Önsöz

‘Kahraman Samson’; her Yahudi çocuğu öyküyü ilk duyduğunda onu böyle anmayı öğrenir. Ayrıca yüzlerce sanat yapıtında, tiyatro oyununda, sinema filminde, pek çok dilin edebiyatında aşağı yukarı öyle temsil edilir: Çıplak elle aslanı parçalayan, Filistinliler’e karşı savaşıyan Yahudilerin karizmatik lideri ve kuşkusuz Eski Ahit’teki en azgın ve renkli karakterlerinden biri olan efsanevi kahraman ve gözü pek savaşçı.

Oysa ben kitabımın –*Yargıçlar Kitabı*, bölüm 13-16– sayfalarında anlatılan öyküyü başka türlü okuyorum, bildik Samson ile ters düşen biri buradaki. Ne cesur bir lider (zaten halkına hiç liderlik etmiyor), ne Tanrı’nın Nezâr’i (itiraf edelim, fahişelere ve şehvete kaptırıyor kendini), ne de kas yığını bir katil. Bana göre, kendisine dayatılan güçlü alın yazısına, asla kavrayamadığı, besbelli tam olarak anlayamadığı yazgısına karşı bitmek bilmeyen bir mücadele sergilemek zorunda kalan bir adamın öyküsü. Ana ve babasını bilmeden doğan bir çocuğun öyküsü bu; annesiyle babasının –dolayısıyla genel olarak herkesin– sevgisini kazanmanın özlemiyle yanıp tutuşan ama sonunda buna hiç ulaşamayan müthiş güçlü bir adamın öyküsü.

Samson'un masalında gördüğümüz gibi Eski Ahit'te bol acı ve eylem, anlatı bombardımanı ve olgunlaşmamış duygularla dolu daha başka öyküler de yer alır: Aslanla dövüş; üç yüz yanan tilki; yattığı kadınlar ve sevdiği tek kadın; annesinden Delila'ya kadar yaşamındaki bütün kadınların ihanetine uğraması; son olarak da kendinden başka üç yüz Filistinlinin de bulunduğu evi yıkıp altında kalarak katliamı aratmayan intiharı. Ne var ki onca vahşi dürtü, kargaşa ve karmaşanın altında, dünyada kendine gerçek bir yer edinememiş, vücudu onun acımasız sürgün yerine dönüşmüş, tek başına, yalnız ve altüst olmuş bir ruhun ıstıraplı yolculuğunun yattığını anlarız. Bence bunu keşfetmek, bunu anlamak mitosun, her birimizin günlük yaşantısına, en özel anlarına, derinlerde yatan gizlerine sessizce kaydığını kavramaktan geçer – olağanüstü onca imgesine, yaşamın boyunu aşan serüvenlerine rağmen.

Samson'un öyküsünde öyle bir an –Delila'nın kucağında uyuyakaldığı an– var ki sanki bütün masalı kapsar, özetler. Samson hayatını altüst edip mahveden şiddetten, delilikten ve tutkudan sıyrılmış, çocuksu, neredeyse bebeksi benliğine dönmüştür. Kuşkusuz bu aynı zamanda alın yazısının bağlandığı an, çünkü o sırada Delila onun saçına ve usturaya yapışmış, dışarıdaki Filistinliler de çoktan zaferlerini kutlamaya girişmişlerdir. Bir sonraki an Samson'un gözleri yuvalarından sökülecek ve bütün gücü sönecektir. Çok sürmez, hapse atılır ve hayatı zehir olur. Ama tam o anda, belki de ömründe ilk defa huzur buluyordur. Ne zamandır beklediği amansız ihanetin tam ortasında nihayet mükemmel huzura kavuşur, kendinden ve hayatının fırtınalı dramından kurtulur.

İ Ö on ikinci yüzyılın sonu, on birinci yüzyılın başı olduğu anlaşılan o günlerde henüz İsrail'in ne bir kralı vardı ne de merkezi otoritesi. Komşu ülkeler Midyan, Kenân, Moab, Ammon ve Filistiya İbrani kabilelerinin güçsüzlüğünden yararlanır, onlara karşı fethetme ve talana girişirlerdi. Arada bir, şu ya da bu kabilelerden, insanlarını yönetmesini bilen biri çıkar, bazen birkaç kabileyi bir araya getirerek öç almak için savaşa kalkışır. Kazanırsa, lider ve yargıç o olur, *shofet* adını alırdı. Gideon ile Yeftah, Gera'nın oğlu Ehud, Anat'ın oğlu Şamgar ve Lappidot'un karısı Debora böyle kimselerdi. Böylelikle İsrailoğulları Yargıçlar Kitabı'nda da anlatıldığı üzere günahlarının ve cezalarının bedeli olarak birbirini ardına bir baskı dönemi yaşarlardı, bir özgürlük dönemi. Önceleri putlara taparlardı, sonra Tanrı ceza olarak cani komşularını musallat ederdi onların başına. Acı içinde O'na yalvarırlardı, O da içlerinden onları kurtaracak birini seçerdi.

Bu çalkantının ortasında Dan kabilesinde bir adamla bir kadın yaşardı. Yehuda Vadisi'ndeki Tsora'daydı evleri, şiddet dolu bir bölgeydi, ne de olsa o günlerde İsrail ile Filistinliler arasındaki sınır oradan geçiyordu. İsrailoğulları açısından Filistinlilere karşı ilk savunma hattıydı; Filistinliler açınsındansa, Yehuda tepesini fethetme girişimindeki önemli ilk adımdı.

Adamın adı Manoah'tı, ama kadının adı bilinmez. Onunla ilgili tek söylenen 'kısır ve çocuksuz' olduğu, bu da sınır bölgesinde yaşamamanın zorluklarına ek olarak evliliklerinin de sancılı geçtiğini anlatmaya yeter.

Ancak kutsal kitaptaki öykü anlatıcılığının simgelerine yabancı olmayanlar kısır kadından söz edilmesinin hemen her zaman tarihsel öneme sahip bir doğumun habercisi olduğunu bilirler. O kadar ki bir gün –İsrailoğullarının yine Tanrı'yı kızdırdığı dönemlerden birinde– kadın, kocasının yanında olmadığı bir sırada tek başınayken, Tanrı'nın meleklerinden biri ona görünerek şöyle der: "Sen kısır bir kadınsın, hiç çocuk doğurmadın; fakat gebe kalacak ve bir oğul dünyaya getireceksin." Hemen arkasından da kadına yapması gerekenleri sıralar, uyarılarda bulunur, ayrıca iyi haberler verir: "Artık sakın şarap ya da başka sarhoş edici içecekleri ağzına sürme, temiz olmayan hiçbir şey yeme; çünkü gebe kalacak ve bir erkek evlat doğuracaksın; oğlunun başına sakın ustura değmesin, çünkü oğlun ana rahmine düşer düşmez Tanrı'ya Nezîr olacak, kendini O'na adayacak. İsrail'i Filistinlilerden kurtarmaya başlayacak olan da o."

Kadın kocasının yanında gider, "Tanrı'nın bir adamı bana geldi," der. Böylece okur kulaklarını diker, kadın kutsal kitaptaki anlatıcının sözleriyle –"Tanrı'nın meleği kadına göründü"– aynı konuşmuyordur çünkü, "bana geldi" der, çifte anlam yüklü, Eski Ahit'in birkaç yerinde çiftleşmek anlamına kullanılan bir deyiş.

Kocanın kulakları da dikilmiştir elbet, karısı karşılaştığı yabancıyı çabucak tarif eder. "Tanrı'nın meleğine benziyordu, çok korkunçtu," diye anlatır. "Nereden geldiğini sormadım, o da bana adını söylemedi." Dediklerinin satır aralarında üstü kapalı bir bağışlanma dileği var gibi –adam öyle korkutucuydu ki ne nereden geldiğini ne de adını sormayı gözü yemiştir.

Peki ya kocası, Manoah, onun tepkisi nasıldır, sessizliği ne

anlama gelir? Karısının pattadan söylediği karşısında allak bullak olan aklını toparlayıp soru sormaya çalışırken şaşkınlıkla kaşını kaldırmıştır belki, ancak kadın ona fırsat vermeden bir solukta, telaş içinde yeni bilgiler vermeyi sürdürür: Tanrı'nın adamı bana "gebe kalacaksın" dedi, oğlum olacağına söz verdi ve şarap ya da başka içki içmememi, temiz olmayan hiçbir şey yemememi buyurdu, çünkü oğlan Nezâr olacakmış, rahme düştüğü andan öleceği güne dek...

Oracıkta her şeyi anlatır kadın kocasına. Bir erkekle karşılaşmış olmanın ve taşıdığı olağandışı haberlerin yükünden kurtulmuştur, yine de metin bize ne aralarında geçen duygu alışverişinden ne gülücüklerden ne de hoş bakışlardan söz eder. Buna şaşmamalıyız, ne de olsa kural olarak Eski Ahit'te kahramanların duygularına yer verildiği seyrek görülür. Eski Ahit eylemlerin ve olayların tarihidir, heyecanlı ama abartı ve hayal risklerini de içinde barındıran yorum yapma görevini bize, her bir okura bırakır. Biz yine de sonraki sayfalarda bizden önce kaç kuşak okurun, kutsal kitaptaki metinleri kendi inançlarına, yaşadıkları çağın kurallarına, kendi kişisel eğilimlerine göre okumuş ve her sözcükle heceye anlamlar ve sonuçlar (bazen de dilekler ve imgeler) eklemiş nice erkekle kadının izinden gitmeyi göze alalım.¹

Böylelikle, önlemimizi alarak ama varsayımın ve imgelemin tadına da vararak düşüncelerimizi adamlarla karısının karşılaşmasına, kadın konuşurken adamın ona kulak verdiği, kadının lafı uzattığı, adamın da tek söz etmediği ana odaklayalım. O suskunluğun altında neyin yattığı konusunda hiçbir ipucu

---

1 Kuşkusuz Kutsal Kitap Samson'un öyküsünü 'yazgı oyunu', biraz da 'karakter oyunu' olarak ortaya koyar. Bununla birlikte başta Samson olmak üzere öyküdeki aktörlerin elde olmadan çağdaş –çağımızın niteliklerini ve duyarlılıklarıyla kuşanmış– okuru 'yazgı' ile 'kişiliğin' sürtüşmesine ve karşılıklı ilişkisine götürür. Dahası, öykü ilerledikçe, aslında sürmek zorunda olduğu alın yazısını kavramasını engelleyen Samson'un kişiliği olduğu anlaşılır.

yok, heyecan, belki sevinç ya da yabancı bir adamla rahatça konuşabildiği için karısına öfke duymuş olabilir; kadın konuşurken gözlerini kocasına dikti mi, yoksa meleğin her nedense yüzünü göstermediği kocasıyla göz göze gelmekten kaçındı mı diye merak da edebiliriz. Gözümüzün önüne getirdiğimiz sahenin yalnızca küçük bir bölümü yaşanmış olsa bile sanki bu kısacık sahneyle aldıkları haberin ikisini de derinden sarstığının, karısının uzun süren kısırlığının ardından şaşırtıcı gebeliğinin adamın en derinde yatan duygularını kabarttığının, belki kadında da erkeğine, zayıflığı ve iktidarsızlığına yönelik duygular uyandırdığının kesin olduğu kanısına varabiliriz.

Ayrıca bu çiftin yaşadığı o duygu yüklü anı gözetlerken kendimizi öyle kaptırırız ki kadının kocasına verdiği haberin ona söylenenle tıpatıp aynı olmadığını neredeyse gözden geçiririz. İki önemli ayrıntı eksiktir: Kadın ne doğmamış oğullarının başına ustura değmemesi gerektiğine değinir ne de bu çocuğun 'İsrail'i Filistinlilerden kurtarmaya başlayacak' olduğuna.

Peki bu can alıcı ayrıntıları neden es geçme gereği duymuştur?

O heyecan ve kafa karışıklığıyla usturayla ilgili sözlerin aklından uçmuş olduğu söylenebilir. Kadının telaşlandığına kuşku yok, hoş, çocuk Nezîr olacaksa, saçının kesilmesinin yasak olması da dahil, onun gerektirdiği kısıtlamaları Manoah'ın tahmin edeceğini düşünmüş de olabilir. İyi de ikinci ayrıntıyı es geçmesini açıklamaya yeter mi? Bir kadın doğacak oğullarıyla ilgili böyle önemli bir bilgiyi, onu mutlu edip gururlandıracak, belki onca yıllık tatsız, çorak geçen yılların telafisi olacak bir konuyu kocasına anlatmaz mı hiç?

Bunu kavramak, *kadını* anlamak için geriye gitmemiz ve öyküyü onun gözüyle okumamız gerekir. Kutsal metinde kadının adına bile yer verilmediğini anımsayalım. Kadın ile ilgili söylenen tek şey 'kısır' olduğu, hem de iki kere, 'kısır ve çocuksuz'. Bu vurgu kadının uzun yıllardır bir türlü gelmek

bilmeyen çocuğu beklediğini düşündürmektedir. Olasılıkla günün birinde çocuk doğuracağı umudunu yitirmiştir artık. Ayrıca 'akara lakabı' ile 'çocuksuz' sıfatı ona ailesindeki, kabilesindeki, Tsora genelindeki başka kimseler tarafından takılmış olsa gerek. Kim bilir, belki de kocası öfkелendiğı anlarda ona içini dağlayan akara lakabını yakıştırmış, bu takma ad aralarında kadının adı oluvermiş, ne zaman kendisi ve alın yazısı aklına gelse yüreğini delen bir ok olmuştu.

Şimdi de 'doğum yapmamış çocuksuz' aynı kadın ona gebe kaldığı haberini getiren bir meleğın karşısına çıkmasıyla ansızın onurlanmıştır. Ancak düşünün gerçekleştiğı ve sevincinden içi içine sığmadığı o anda melek şunu da ekler: "Çünkü çocuk ana rahmine düşer düşmez Tanrı'ya Nezîr olacak, kendini O'na adayacak. İsrail'i Filistinlilerden kurtarmaya başlayacak olan da o."

Kadın onu sersemleten duygu ve düşünce seline kapılı verir.

Bir oğlu olacaktır. *Onun* oğlu. O ana dek bu konuda hiçbir şey bilmiyordur elbet. Melek ondan önce öğrenmiş ve haberi kadına vermiştir. Belki de haberi aldığı anda kadın içinde alışık olmadığı bir kıpırtı hisseder (melekler vahiylerin en iyi somut kanıtlarla sezildiğini bilirler). Kuşkusuz oğlunun İsrailoğullarını kurtaracak kişi olması da kadının gururunu okşar: Hangi anne insanların kurtarıcısı olacak bir oğul doğurmaktan gurur duymaz? Yine de, yüreğinin bir köşesinde, kadının mutluluğı eksik kalmıştır.

Ne de olsa hâlâ bastırılmış bir başka acı içini kemirmektedir: Kendine canı, kanı kadar yakın oğluna değil, 'ulusal bir kahraman'a gebe kalmıştır, Tanrı'ya Nezîr, İsrail'e kurtarıcı. Üstelik çocuğın benzersizliği öyle yıllar geçtikçe, yavaşça gelişecek bir durum da olmayacak, bundan dolayı ana-oğul kendi rollerini rahatça yerine getiremeyecektir –bir kurtarıcının annesi olmak sorumluluk ister– çünkü her şey anında, pattadan, değişmez ve amansız bir biçimde yaşanmakta-

dır, hem de çoktandır: “Çünkü çocuk ana rahmine düşer düşmez Tanrı’ya Nezâr olacak...”

Anlamaya çalışır kadın. Bu çocuk, uzun zamandır yolu gözlenen bu oğul, şu anda kendine bağışlanmış, kadının içinde filizlenmeye başlamış bu varlığa belli ki başka birinin, yabancı bir varlığın eli değmiştir, bunun anlamı da –bu noktada yüreğinde keskin, bilmediği bir sızı duyar– bu çocuğun asla bir tek kendinin olmayacağıdır.

Kadın bunu hemen anlamış mıdır? Bunu bilmemize olanak yok. Olan bitenin onu dehşete düşürdüğü kesin, o anda gebe kalmanın sevinci, özel bir çocuk doğuracak –onu *akara*, çocuksuz gören ne köydekiler ne kabiledelikler değil *kendi* doğuracak– olmanın gururu içine dolmuştu herhalde... Yine de yüreğinin derinlerinde Samson’un annesinin kadınsı bir içgüdüyle –herhangi bir dinsel inanç ya da Tanrı korkusuyla ilgisi olmayan bir seziyle– kendine bağışlanan varlığın aynı anda ondan koparıldığını bildiğini tahmin edebiliriz. Ona en yakın varlık –kendi canından olacak bu çocuk– bağrından alınacak ve yabancılarca (öyküyü binlerce yıl sonra yorumlayan bizler de dahil) paylaşılan bir halk kahramanına dönüştürülecekti, işte bundan dolayı içgüdüsel bir soğukluk ve inkârın etkisiyle kadın verdiği haberin tatsız bölümlerini bir kenara iter.

Bu noktada Eski Ahit’ten başka bir kadın gelir aklımıza, onun yazgısı da Samson’un annesininkiyle aynıydı: Gözyaşları içinde, bir oğul doğuracak olursa, onu Tanrı’ya Nezâr olarak vermeye söz veren, bu sözün ardından Samuel’i doğuran ve onu ulu rahip Eli’ye teslim etmek zorunda kalan Hanna. Her iki olağandışı gebelik masalı da gebe kalmaya ve doğurmaya bunca can attıkları için çocuklarının alın yazısıyla ilgili herhangi bir ‘öneriyi’ kabul etmeye razı olan hatta –günümüz diliyle– Tanrı’nın büyük planları uğruna ‘taşıyıcı anne’ olmayı kabul eden bu annelerin umutsuzluğunun Tanrı tarafından sömürüldüğü gibi rahatsız edici bir izlenim uyandırmaktadır.

Karısı Manoah'a gider ve ona neyle karışlaştığını anlatır, haberi özür dilercesine, gereksiz ayrıntılara girerek verdiği sezilir: Sözde her şeyi anlatırken, aslında çok şeyi atlar. Bu noktada öyküyü yorumlayanlar –aralarında yıllardır Samson karakterini irdeleyen şairler, oyun yazarları, ressamalar, romancılar da olmak üzere– Samson'un annesiyle 'Tanrı'nın adamı' arasındaki ilişkiden doğduğuna değinmişlerdir. Başta *Nezîr Samson* adlı harika romanın yazarı Vladimir Jabotinsky olmak üzere başkaları, daha da ileri giderek Samson'un, annesiyle fani bir Filistinli arasındaki aşkın ürünü olduğunu belirttiler.² Bu yoruma göre, "Tanrı'nın bir adamı bana geldi" sözleri Manoah'a utanç verici gebeliğini açıklamak için kadının uydurduğu basit bir masaldı. Kuşkusuz bu varsayım Samson'un Filistinlilerle karmaşık ilişkisinin acıklı öyküsüne yeni bir boyut getirir. Her ne kadar aklımızı çelse de biz Samson'un annesinin aktardıklarına güvenelim, çünkü çok geçmeden anlayacağız, kadının söyledikleri tümüyle gerçek olsa bile sonunda onun büyük, can alıcı ihaneti, kocası pahasına olmamıştı.

---

2 Vladimir (Ze'ev) Jabotinsky (1880-1940) Rusya doğumlu Siyonist bir liderdi, *Nezîr Samson* romanı 1926 yılında Rusya'da *Razsvet* adlı Siyonist dergisinde tefrika olarak yayımlandıktan sonra 1927'de kitaplaştırıldı, 1930'da da İngilizceye çevrildi. Cecil B. DeMille'in 1949 tarihli *Samson ve Delila* filmi bu kitaba dayandırılmıştır.

Çünkü Manoah'a oğulları olacağı haberini verdikten sonra ona meleğin mesajının ikinci parçasını da aktarır – hatırlanacağı gibi bunu harfi harfine anlatmaktan kaçınır. Saçının kesilmesine getirilen yasağa değinmez; çocuğun ileride ulusal kurtarıcı olacağını da belirtmez. “Çocuk ana rahmine düşer düşmez Tanrı'ya Nezîr olacak,” diyerek sözü kendi tamamlar: “Öleceği güne dek.”

Bunun tuhaf bir ekleme olduğu su götürmez: Yıllarca süren kısırlıktan sonra çocuk doğuracağını yeni öğrenmiş bir kadın kocasına oğullarından ne bekleneceğini anlatır –arkasından da *öleceği günden* mi söz eder?

Bebek bekledikleri haberini daha yeni almış çiftin tattığı o özel anı yaşamamış ana-baba olmayan biri bile böyle bir durumda doğmamış çocuklarının ‘öleceği günü’ hem yüreğinden hem aklından uzak tutacağını bilir. Kimi kaygılı anababalar, saplantı noktasında çocuklarını bekleyen tehlike ve felaketlere fazla kafa yorsalar dahi genelde çocuklarını kocamış, ihtiyarlamış, bir ayağı çukurda biri olarak gözlerinin önüne getirmeye pek yatkın değildirler –hele ölümlerini asla. İnsanın aklına böyle bir şey getirmesi yıpratıcı, neredeyse ölümcül ana-babalık duygularına ahlak dışı gelecek yabancılaşmayı gerektirir.

Karnında daha yeni şekillenmeye başlayan çocuğunun öleceği günü düşünen ve yüksek sesle dile getiren bir kadının gaddarlık ölçüsünde temkinli olması gerekir. Bu kadın öyle bir anda acımasız bir yabancılaşma içindedir – çocuğuna, bu sözleri söylediği babasına ve bir o kadar da kendine yabancılaşmıştır.

Peki Manoah'ın karısının bu sözleri eklemesine yol açan nedir?

Yine ‘bandı geriye saralım’ ve tam olarak neler olup bittiğini irdeleyelim. Melek kadına haberi getirir, sonra gözden kaybolur. Aldığı haberle kafası karışan kadın kocasına koşar: Gebe kalmıştır ya da çok yakında kalacaktır; gelgelelim ço-

cuk –nasıl demeli?– tümüyle onun değildir, annelerinin olan öteki çocuklardan farklıdır. İçine konulmuştur işte, ona emanet edilmiştir, kadın da emanete bırakılan şeylerin eninde sonunda geri verildiğini bilir.

Üzerine bir sıkıntı çöker kadının, durgunlaşır: İçinde büyüyen çocuk kimdir peki? Tümüyle anasıyla babasının özünden, kanından ve kemiğinden mi yapılmıştır? Öyleyse, kadın neden çocuğun başka, yabancı ve gizemli, şaşırtıcı ve insanüstü (dolayısıyla, belki de insanlık dışı) bir varlık tarafından sulandırıldığı duygusuna kapılmıştır?

Şimdi birkaç bin yıllık zihinsel sıçrama yaparsak, aklımıza ünlü Rus fizikçi ve Nobel adayı Andrey Saharov'un annesiyle yapılan dokunaklı bir gazete röportajı gelir. Oğlundan gururla ve elbette sevgiyle söz ediyordu, ama röportajın sonunda iç çekerek şöyle demişti: "Bazen kendimi kartal doğurmuş bir tavuk gibi hissediyorum." Bu sözlerde yaşanan hayretin izleri duyulur. Oğlunu annesinin yüreğinden koparan ve tümüyle tarafsız bir gözle bakabildiği, sanki bir 'doğa olayı' ya da acayip bir varlıkmişçasına ayrı bir yere koyan şaşkınlığı gözlerinden okuyabiliriz: Sanki annenin kendisi oğlunu yüksek bir kaideye koymuş da ona herhangi birinin yapacağı gibi aynı yükseklikten –aynı uzaklıktan– bakıyor, bulunduğu yerden ona, sen kimsin, diye fısıldıyordu. Ne kadar benimsin?

Belki Samson'un annesi de güzel haberi daha kocasına vermeye giderken aynı sorularla incinmiştir – bu çocuğun ne kadarı benim? Uğruna yakardığım çocuk bu mu? Nicedir kendi çocuğuma vermeyi dilediğim doğal sevgi pınarından ona verebilecek miyim?

Sonra da kocasının yanına gidip ona olanları aktardığında sözler olanca gücüyle ve bütün karmaşık anlamlarıyla ansızın zihnini kaplayıverir. Sıra "çünkü ana rahmine düşer düşmez Tanrı'ya Nezîr olacak" demesine geldiğinde, boğazına bir şey düğümlendiğini, afallayıp donakaldığını fark

eder, o da meleğin dediklerini olduğu gibi aktarmak yerine sözleri yutar, farklı, beklenmedik, belki kendini bile şaşırtan şeyler söyler: “Öleceği güne dek.”

Bu anın üstünde bu kadar fazla durduysak, nedeni, annesi ona bir an için bile olsa böyle uzaktan bakabilen, daha doğmadan yasını tutan bir çocuğun başkalarıyla ilişkilerinde bir kopukluk ve soğukluk olacağını sezmemiz. Çoğu insanda doğuştan var olan basit insan ilişkisi kurma yeteneğinden yoksun kalacak ve –Samson’un da ömrünün sonuna doğru dile getireceği gibi– hiçbir zaman ‘sıradan bir adam’ olmayı beceremeyecektir.

Böylelikle Samson’un annesi mucizevi bir şekilde kısırlığından ‘kurtulduysa’ bile kişiyi insan varoluşunun yaşamsal özünden ayıran mecazi anlamda kısırlık –‘kalıtsal döl­süz­lük’– oğluna geçmiş görünmektedir.

Ne var ki onun Nezîr, diğer bir deyişle kendiyle yaşamı arasına bir duvar ören bir kimse olmasını buyuran Samson’un annesi değil Tanrı –gerçekten de İbranicede *nazir* sözcüğü ‘ant’ anlamına gelen *ndr* köküyle ‘yabancı’ anlamındaki *zar* sözcüğünün birleşmesidir. Öte yandan bununla annenin oğlu hakkındaki düşüncesinin –karnında taşıdığı cenine kadının iç bakışı ve onunla ilgili tüyler ürperten kararı– en az Tanrı’nın buyruğu kadar çocuğun hayatının kaçınılmaz seyrini öleceği güne dek belirlediğini düşünmemek elde değil.

Doğmamış çocukla ilgili söylenen acayiplikler çok geçmeden katlanır. Afallayan Manoah Tanrı'ya yakarır ve yol göstermesini ister: "Ah, Tanrım! Bize gönderdiğin Tanrı'nın adamını bize bir daha yolla ki doğacak olan çocuğa nasıl davranmamız gerektiğini bize gösterebilir."

"Doğacak olan *çocuk* mu?" Daha annesinin karnında olan Samson babası tarafından çoktan sınıflandırılmış, araya soğuk, uzak bir mesafe konmuştur. Manoah'ın dudakları yıllardır 'oğlumuz', 'çocuğum', 'benim oğlum' sözlerini dile getirmenin özlemini çekiyorsa da, karısından duyduğu gibi Tanrı'nın adamı demeyi yeğler, belki de bunun nedeni onun da daha şimdiden pek yakında yüce bir kişi olacak varlıkla arasında dehşet veren bir uzaklık koyması gerektiğini sezmeleridir.

Dahası Manoah başka şeyler de sezinlemiş olabilir: Bu çocuğa olasılıkla öz ana-babasının ruhsal benliklerinin ötesinde değerli –hatta fazla değerli– bir varlık olarak yaklaşmak gerekecek; ayrıca bu çocuk salt doğal güdülerle yetiştirilebilecek bir çocuk olmayacak; Tanrım, sana yalvarırım, lütfen bu konuda bizden ışığını esirgeme...

Melek geri gelir gerçekten, ama bu defa da 'tarlada, koca-sı Manoah yanında olmadığı bir sırada otururken' karısına görünmeyi yeğler. Bu da meleğin her nedense bilgiyi, gizi

kadına emanet ettiği ve onunla tek başınayken, üstelik bir tek ‘yalnız’ iken de değil, özellikle kocası yanında olmadığı zaman karşılaşmayı seçtiği izlenimini pekiştirmektedir. Fakat kadın –belki dedikodu korkusuyla ya da kocasına bağlılığının etkisiyle ve aynı yazgıyı paylaştıkları düşüncesiyle– Manoah’ın da bu buluşmada bulunmasını ister. Anlatıcı bu kez biraz daha ayrıntı vermektedir: “Kadın telaşla kocasına haber vermeye koştu.” Güçlü bacaklarıyla mısır yaprakları arasından geçerek kafasında türlü düşüncelerle kollarını savurarak hızla koştuğunu, Manoah’ın yanına varıp ona aynı adamın, “daha önce de bana gelen adamın” yine ona görünüşünü söylediğini gözümüzün önüne getirebiliriz.

Vayakom vayelech Manoah aharei ishto: “Manoah kalktı ve karısının peşinden gitti.”

Bu sözlerin tınısı ve titreşimi adı ‘dinlen’ anlamına gelen, aynı zamanda daha yeni İbranice’de ‘vefat etmiş’, ‘merhum’ demek olan Manoah’ın yavaş, ağır hareketlerini sezdirir. Böylece ‘kadın telaşla kocasına haber vermeye koştu’ sözlerinin karşıtı beş sözcükle, anlatıcı eli ayağına çabuk, çevik karısının arkasından neredeyse ayağını sürüyerek ilerleyen bir tip çizer. Manoah, ona *am ha’aretz*, cahil yaftasını yapıştıran Talmud’un bilge yazarlarınca düpedüz cezalandırılmıştır, ne de olsa cinsinin temel kuralını çiğnemiştir: ‘Bir erkek kendi karısı olsa bile yolda bir kadının arkasından yürümez – eğer onunla köprüden geçse bile kadın onun yanından gitmelidir, akarsuyu geçerken kadının arkasından yürüyen bir erkeğin gelecek dünyadan alacak payı olmaz.’³

Böylece Manoah karısının peşinden gider, yabancıyla karşılaşır, boyunun ölçüsünü almaya kalkışır. Daha önceden Yüce Tanrı’ya ‘Tanrı’nın adamını’ geri getirsin diye açıkça yalvarmış olsa da Manoah karısının bu adamla tarlada baş başa –iki kez– görüştükten hemen sonra çocuk doğuracağını

bilmesiyle ilgili içini kemiren kurttan henüz kurtulamamış olabilir. “Karımla konuşan adam sen misin?” diye sorar, yazmaya gerek yok, okur onun melege fırlattığı pis bakışları kestirebilir, sesindeki güvensizlik ve kıskançlıkla elinde olmadan kendini küçük gören bir erkeğin kapıldığı aşağılık duygusunu işitebilir.

Manoah’ın “Karıma gelen adam sen misin?” diye sormadığına dikkat edin. Belki de bu yuvarlak sözcüğü kullanmaktan onu alıkoyan bir şey vardır, o sözün içerdiği üstü kapalı suçlama –iki erkek, gebe olması olası bir kadın– üçünü birden yalın bir çatışmaya sürükleyebilir pekâlâ. Ama aynı zamanda Manoah yabancıya ‘Tanrı’nın adamı’ değil ‘adam’ der, ayrıca ‘adam’ ve ‘karım’ sözcüklerini yan yana kullanarak kendini dışarıda tutarken ikisini birbirine yakınlaştırmış, bu yolla kuşkularını ve sorduğu sorunun altında yatan kıskançlığı ele vermiştir.⁴

Melek kısaca yamtlar: “Benim.”

“Eğer dediklerin gerçekleşirse,” diye Manoah ekler: “Çocukla ilgili hangi kurallara dikkat edilecek?” Burada yine yabancıya karşı, hatta vaat edilmiş oğluna karşı bir sakıncanlık söz konusu, Manoah’ın bırakın bir *melek* ile, Tanrı’nın adamıyla konuştuğuna bile inanmadığı bellidir, eğer inansaydı, saygısız, yakarıştan uzak sözler etmek yerine yerlere kapanırdı mutlaka.

---

4 İbrani Üniversitesi’nden Profesör Yair Zakovitch *Samson’un Hayatı* adlı kitabında Manoah’ın burada karısından ‘kadın’ diye söz ederek belki kuşkudan kaynaklanan bir yabancılaşmayı ima eder; karısı Havva onu Bilgi Ağacı’nın meyvesini yemeye kandırdıktan sonra ondan uzaklaşan Adem’in Tanrı’ya şöyle dediğini yazar: ‘Sen’in yanıma verdiğin kadın bana ağacın meyvesini verdi, ben de onu yedim.’ Zakovitch, *Hayei Shimshon* (‘Samson’un Hayatı’ [İbranice: Kudüs, 1982]), s. 49. Yeri gelmişken, Yahudi-Romalı tarihçi Josephus Flavius, anıt niteliğindeki *Yahudilerin Tuhaflıkları* (V:276) adlı eserinde Manoah’ın ‘karısına deli gibi âşık olduğunu ve aşırı kıskandığını’ belirtir. Çeviren H. St. J. Thackeray ve Ralph Marcus (Cambridge ve Londra, 1958), Cilt V, s. 125.

İşte burada akla şu soru gelir: Melek iki 'gösteri' arasında, birinde karısının, şimdi de kocasının önünde sahneye çıkarken görünümünü değiştirmiş midir? Ne de olsa Manoah'ın gözüne 'Tanrı'nın meleğine benzeyen, çok korkunç' bir varlık olarak görünmediği kesin. Yoksa kadın onu anlatırken nendense abartmış mıydı – ya da meleğin görünümü hiç değişmemişti de asıl farklılık sözcünün gizli kimliğinin kadın ve erkek tarafından farklı 'yorumlamasından' mı geliyordu?

Melek bir kez daha Tanrı'nın Nezîri'nin uygun biçimde doğması ve doğru yetiştirilmesi için neler yapılması gerektiği konusunda ayrıntılı bilgiler verdi. Aynı zamanda, görüşme boyunca Manoah ile gözden kaçmayan bir isteksizlikle, sanki zoraki konuştuğu, böylelikle adamın fazlalık olduğunu, karısıyla ilişkisinde ikinci sınıf rol oynadığını vurguladığını fark etmemek hiç güç değildir: "Kadın onu uyardığım her şeyden uzak durmalı."

Yeniden okuduğumuzda buyrukları Manoah'a tekrarlar-ken meleğin de çocuğun saçının kesilmesi yasağından söz etmediğini görürüz. Şimdi de meleğin yaptığı bu ihmalkârlığın anlamı ne peki? Kadının böyle davranması geçici kafa karışıklığına yorulabilirdi. Ama bu ihmalkârlığın daha ciddi bir yanı var: Samson'un zayıf noktası saçlarıydı elbet, zaten lülelerinin kesilmesi sonunda ona ölümü getirdi. Acaba kadın da melek de bir nedenle babadan oğlunun zaafının sırrını saklamak istemiş olabilir mi? İkisi de 'doğacak çocuk' için böyle yaşamsal konuda Manoah'ın sır saklayamayacağını mı düşünmüşlerdi acaba?

Buyrukların sıralanmasından sonra da kocayla melek arasındaki gerginlik sürer. Manoah'ın durumu dayanılacak gibi değil: Bilgi denizi sarmıştır dört bir yanını; tatsız, çelişkili duygulara kapılmıştır, en başta da karısıyla kendini beğenmiş yabancının onun başına çorap ördükleri kuşkusu içini kemirmektedir. Ondan çok daha kıvrak zekâyâ sahip biri bile böyle bir durumda kafasının durduğunu düşünebilir.

Manoah o sıkıntılı anlarında meleğe biraz daha yaklaşmaya çalışır: “Seni yanımızda alıkoyalım, çocuğu senin için hazırlayalım,” diye önerir. Melek geri çevirir bu öneriyi, hem de hiç yok yere düşmanca ve ayıplarcasına bir tutumla: “Beni yanınızda alıkoyarsanız, sizin yemeğinizi yemem,” der, sonra da Manoah’ın çocuğu ona değil Tanrı’ya adaması gerektiğini ekler. Belki de Manoah’ın onu alıkoyamak istemesinin tek nedeninin onu tanımak istemesi olduğunu sezmiştir. Metinde ‘Manoah onun Tanrı’nın meleği olduğunu bilmiyordu,’ diye yazar, birkaç dakika geçtikten sonra bile bunu bilmemesi Manoah’nın aptallığını iyice belli eder.

Utanan Manoah meleğin adını sorarak sorduğu soruya yarım yamalak bir açıklama getirir: “Dedikleriniz gerçekteştiğinde sizin adınızı anarak teşekkür etmek isteriz,” diğer bir deyişle, kehanet gerçek olduğunda demektedir. Ama melek onu azarlar: “Adımı sormamalısın; bu *peli*,” mucizevi, bilinmez. “*Peli*,” diye çıkışır; yani senin aklın almaz, sana büyük gelir. Manoah’ı susturmak için bilerek söylenen bu sözcüğün uzun süre onun belleğinden çıkmayacağını kestirebiliriz. Böyle aşağılanmış olmanın etkisi ileride, oğluyla karşı karşıya kalıp da anlaşılmaz, acayip, şaşırtıcı davranışlarına –duvara toslamışçasına– çarptığında gösterecektir kendini.

Meleğin ona çıkışarak sesini kesmesinin ardından durakayan ve kafası karışan Manoah kayaya adak niyetine keçi ve yemek adar. Melek bir mucize yaratarak kayadan alev çıkarır, Manoah ile karısı seyredip yere kapaklanırken o da göğe yükselir. İşte şimdi, onun Tanrı’nın meleği olduğuna sonunda inanmıştır Manoah. “Tanrısal bir varlık gördüğümüz için öleceğimiz kesin,” der karısına sesi korkuyla titrerken –yalnızca Tanrı ve melek korkusu değil, yazgılarının onlarla karşılaştıracığı her türlü şaşırtıcı şeyin korkusudur duyduğu. Belki bir de doğmamış çocuğun, yıllardır yolunu gözledikleri ve yakardıkları, daha şimdiden yalnızca amniotik sı-

vıyla değil, aynı zamanda delinmeyecek türden bir bilmece ve tehlike zariyla sarılı çocuklarının korkusu.

“Kesinkes öleceğiz,” diye homurdanırken karısı basit bir mantıkla, biraz da meleğin hâlâ etkisinden kurtulamadıkları küçümser havasından esinlendiği kurnazca alaylı bir tavırla karşılık verir: “Tanrı canımızı almak isteseydi, bizim yanık adağımızı ve yiyeceğimizi kabul etmez, bütün bunları görmemize de izin vermezdi, O bize böyle bir haber yollamazdı.”

Dakikalar öncesine kadar yakasına ‘çocuksuz’ yaftası yapıştırılmış bu kadın okurun gözünde yere göğe sığdırılamayacak kadar büyüyüverir. Ona güç ve saygınlık kazandıran ya gebeliği olabilir ya da içini kemiren onca kuşkuya ve kaygıya rağmen ona güven aşıl原因an karnında benzeri olmayan bir çocuk taşıdığını bilmesi. Dahası böyle tez canlı bir kadının, meleğin ona tek başınayken –hem de iki kez– görünmeyi yeğlediğini fark etmemesi düşünülemez bile.

Yine de tüm bu tahminler doğru olmayabilir, nedenlerle sonuçlar birbirine karışıyor olabilir; kadın başından beri güçlü, kıvrak zekâlı, becerikli ve gözü pek biri olsa gerek, işte tam da bu nedenden ötürü melek haberi kocası yerine kadına vermeyi yeğlemişti. Bu bağlantıyı kurduktan sonra bu çiftle meleğin karşılaşmasını resmeden Rembrandt’ın Manoah’ın yüzünü –ilk bakışta bir patates çuvalını çağrıştırır– gülünç denecek kadar boyun eğen birine ‘benzetmesi’, karısını da kutsal kitaptaki anlatımın tersine, düşmüş kocasının yanında dimdik duran, soyluluk, özgüven ve kararlılık yayan biri olarak göstermesi ilginç. Öyküyü okumuş olan pek çokları gibi Rembrandt’ın da kadının güçlü, bağımsız bir kadın olduğunu sezdiği açıkça belli. Eğer öyleyse, kadının sözünün ne kadar belirleyici olduğunu, ağzından çıkan sözlerin Samson’u etkileyeceğini –ana rahmine düştüğü andan öleceği güne dek– kestirmemiz güç olmaz.

Günümüzde Tsora kutsal kitaptaki yerleşimin arkeolojik kalıntılarının tam üstündeki *tel* ya da höyükten pek uzak olmayan bir kibbutz. Kurucuları, sosyalist 'Kibbutz Birliği' hareketinin üyeleriyle efsanevi Palmach savaş gücünün emekli askerleri, 1948 yılının sonuna doğru, dört Arap ülkesinin orduları yeni doğmuş İsrail Devleti'ni istila ettiği zaman patlak veren Bağımsızlık Savaşı'nın ortasında yerleştiler oraya. Tıpkı Yargıçlar dönemindeki savaşlardaki gibi bu savaş sırasında da Yehuda Vadisi stratejik açıdan büyük önem taşıyordu, dolayısıyla savaşan güçlerin odak noktasıydı. İsrail ordusu yakındaki Arap köyü Sara'ya çekilince köyde yaşayanların çoğu kaçtılar, geride kalanlarsa o topraklardan sürüldüler. Hepsi sığınmacı oldu, çoğu Hebron'dan pek uzak olmayan, bugün hâlâ aileleriyle birlikte yaşadıkları Deheyşe mülteci kampına gitti.

2002 yılında ekim ortası. Vadide sıcak, boğucu bir gün. Radyoda Tsora ile Eştaol arasındaki Samson Kavşağı'nda trafik sıkışıklığıyla ilgili haberler var. Anayoldan ayrılıp ormana doğru uzanan toprak yol yürüyüş yapanları Arapların Sara Köyü'nün terk edilmiş bahçelerine götürüyor. Orada karşısına ansızın küçük bir koru içinden iki kişi çıkıyor, anayla oğlu, bir zamanlar kendi ailelerine ait olan ağaçlardaki zeytinleri toplamaya gelmiş Deheyşe kampından iki Filis-

tinli. Kadın olanca gücüyle ağacın dallarını sallıyor, sopayla vuruyor, on yaşlarındaki oğlu da çabucak, sessizce dökülen siyah zeytinleri ağacın altında serili çarşafa topluyor.

Kabaca üç bin yıl kadar önce burada, aynı kahverengi, kayalık manzarada, zeytin ve meşe ağaçlarının, sakız ağacıyla keçiboynuzlarının ortasında Manoah'ın karısı doğum yapmak için yere uzanmıştı. Oğluna *Şimşon* adını burada koymuştu, İbranice'de 'küçük güneş' anlamına gelen, olasılıkla *şemeş* ile *on* –güneş ve güç, yiğitlik– sözcüklerinin birleşiminden türemiş bir ad.

Samson ile öteki 'güneş kahramanları' olan Herakles, Perseus, Prometheus ve Apollon'un oğlu Mopsos⁵ arasında pek çok benzerlik var kuşkusuz. Talmud'da Haham Yohanan Samson'u bütün pagan özelliklerinden 'arındırmayı' amaçlamıştı: "Samson adı Her Şeye Kadir Yüce Varlık tarafından verilmişti, söylendiğine göre, 'Ulu Tanrı güneş ve kalkandır' (İlahiler 84:12), nasıl Tanrı bütün dünyayı korursa, Samson da zamanı gelince İsrail'i koruyacak."⁶ Birinci yüzyılın Roma tarihçisi Yahudi Josephus Flavius *Yahudilerin Tuhaflıkları* adlı çalışmasında 'Samson' adının 'güçlü' anlamına geldiğini belirterek, "Çocuk çabucak büyüdü, çok az yemesinden, sallanan lülelerinden peygamber olacağı belliydi,"⁷ diye yazar.

"Çocuk büyüdü ve Tanrı onu kutsadı," der bize Eski Ahit, Talmud da şu yorumda bulunur: "Kutsanmıştı *b'ama-to*," *amah* sözcüğü (sözlük anlamı 'kamış') erkeklik organının

---

5 Zakovitch (s. 70) kutsal kitaptaki metinde Samson'dan türetilmiş başka adlar verilmediğine, bununsa kutsal kitapta anlatılan belli başlı kimseler arasında görülmedik bir durum olduğuna işaret eder. Kutsal metni anlatanın Samson ile güneş arasında herhangi bir ilişki kurarak putperestlikle ilgili kesin çağrışımlar yapmaktan kaçındığını iler sürer.

6 BT Sotah 10a.

7 Josephus Flavius, *Yahudilerin Tuhaflıkları* V:285, çev. Thackeray ve Marcus, Cilt V, s. 129.

üstü kapalı söylenişidir: “Ondaki *amah* öteki erkeklerdeki gibiydi,” diye sürdürür Talmud, “fakat dölü hızlı akan dereye benzer.”⁸ Bu bilgece yorum epey abartılı olmakla birlikte Samson’un sonradan yapacakları tahminleri yanıltmamaktadır. Daha sonra söylenen sözler de en az bu Tanrısal kudret kadar önem taşımaktadır: “Tanrı’nın ruhu onu Tsora ile Eştaol arasındaki Dan kampına doğru sürüklemeye başladı.”

Delikanlıyı ‘sürüklemeye’ başlayan bu Tanrısal ‘ruh’ tam olarak ne? Görev anlayışı mı, çağrı mı yoksa aklına esen bir dürtü mü? İbranice’de *Lefa’amo* sözcüğü ‘dövmek’ ya da ‘nabız’ kökünden türemiştir, insanın duyguları kabardığı zaman daha bir şiddetle atan yürek atışlarının yankısı olsa gerek. Bu kararlı ve telaşlı ses yaşamının her evresinde Samson’un bedeniyle ruhundan yükselecektir. Samson’un uyanışına somut fiziksel bir tanım getirme çabasıyla Kudüs Talmudu’nda anlatılansa, kutsal ruh onu sardığında her bir adımının Tsora ile Eştaol arasındaki uzaklık kadar olduğu, saçlarındaki lülelerin çan gibi ses çıkardığı –İbranice’de aynı kökten türeyen *pa’amon*– ve bu sesin de bir o kadar mesafeden duyulduğudur.⁹ Yahudi gizemciliğinin başlıca eseri olan *Zohar* ya da ‘Büyüklik Kitabı’ ilgi çeken cana yakın bir tanım verir: “*Lefa’amo*. Gelip giden, konup uçan, asla üstünde kalmayan ruh. Buna göre şöyle yazar: ‘Tanrı’nın ruhu onu sürüklemeye başladı,’ başlangıçta durum böyleydi çünkü.”¹⁰ Ortaçağ yorumcusu Gersonides sözcükler üzerinde başka türlü oynayarak Samson’un uyanışını kahramanın akılcı bakış açısından yorumlar: “*Kâh (pa’am)* Filistinlilere karşı savaş açmaya karar verir, *kâh* açmamaya, tıpkı bir o yana bir yana sallanan çan gibi.”

Öte yandan metnin yalın okunuşundan anlaşılır ki Sam-

---

8 BT Sotah 10a.

9 Kudüs Talmudu, Sotah 7b.

10 Zohar I: 194a.

son hiçbir çağrıdan ya da esin kaynağından etkilenmez, bambaşka, beklenmedik bir yöne gider. Tanrı'nın ruhuyla uyanan genç bir erkek ne yapar? İnsanlarını bir an önce Filistinlilerden kurtarmak için hemen ordu toplamaya mı girer, yoksa kendi kabilesi içinde siyasal güç kurmaya mı çalışır ya da yüksek bir din adamının duasını ve niyazını mı almaya çabalar? Hiçbiri: Samson *aşka* uyanır.

“Samson Timna'ya indi; Timna'dayken Filistinli kadınlar arasında bir kız gözüne çarptı.”

Gerisin geri tepeye tırmanarak Tsora'daki evine, babasıyla annesinin yanına döner ve onlara şöyle der: “Timna'da Filistinli kadınlardan biri çarptı gözüme; onu bana avrat alın.” Her ne kadar burada ‘aşk’ sözcüğü açıkça dile getirilmemişse de, Samson'un sözlerinden onun kararlılığını ve içini kemiren ateşi anlayabiliriz. Bu aşamada karmaşık duygularını, aşk ile bu yeni büyük ‘Tanrısal ruhu’ ayırt etmeyi becerip beceremediğini bilmek zor, ama buna şaşılır mı? Aşkın, daha da önemlisi ilk aşkın insanda dünyaya yeniden gelmişlik duygusu uyandırdığı, onu yepyeni, güçlü ve tanımadık bir esintiye kaptırdığı neredeyse su götürmez.

İşte bu noktada –bir Nezîr'in bir kadınla alelacele ilişkiye girmesine şaşırınlar için– Yahudilik'teki Nezîr ile Hıristiyan ya da Budist geleneklerdeki keşiş kavramlarının aynı olmadığının açıklanması gerek.¹¹ Torah'da (bkz. Sayılar, Bölüm 6) Yahudi Nezîr'in üç şeyden sakınması gerektiği buyrulur: Şarap içmemeli, üzüm ya da üzümünden üretilen yiyecekler

---

¹¹ Yahudi kaynaklarında Nezîr olayına yönelik yaklaşımlar çelişkilidir. Onu herkesin hak etmeyi başaramayacağı ruh yüceltilmesi olarak görenler bulunur. Peygamber Amos şöyle der: “Ben oğullarınız arasındaki peygamberler ve genç erkekleriniz arasındaki Nezîrlere arasından yükseldim” (Amos 2:II); ve Talmud'da Haham Eleazer. Ama onları günahkârlardan daha uç noktada bir münzevilik ve inziva içinde görenler de vardır – mesela, Haham Eleazar HaKappar ve Haham Samuel (Bkz. Ta'anit 11a).

yememelidir; saçlarını kesemez; ölü birinin yanına yaklaşmaz (Samson örneğinde bu yasak dile getirilmemiştir). Diğer yandan ne evlenmesi yasaktır ne de bir kadınla ilişkiye girmesi. Yine de okura Chaucer ya da Boccaccio'daki zampara keşiş masallarını çağrıştıran, insanın ağzının suyunu akıtacak serüvenler beklememelerini salık veririz. Kutsal kitabı kaleme alan –çoğu yazarlar gibi kendi de doğuştan oyunbozan olan– kişi de Samson'un Filistinli kadına vurulmasıyla ilgili olarak "Tanrı'nın işiydi" yorumunu yapmakta acele eder; "Filistinlilere karşı bahane arıyordu, ne de olsa o dönemde İsrail'de Filistinliler hüküm sürmekteydi."

Diğer bir deyişle, Samson'un Filistinli kadına vurulmasının nedeni ne aşktı, ne şehvet, ne sıcak duygular ne de özgür irade: Tanrı İsrailoğullarına zulmeden Filistinlileri vuracak bir bahane aramaktadır. Eski Ahit Samson'un arzularını salt buna bağlar. Yine de olayların böyle aktarılması okuru bu öyküde Samson'un *erkek olarak* rolünü merak etmekten alıkoyamaz. Ne de olsa o aşkı başkasının –hatta Tanrı'nın bile– 'bahanesi' olarak yaşamaz, Timnahlı kadına yönelik güçlü ve ani tepkisi onun, erkeğin, kandan candan yaratılmış Samson'un aşkı aradığı ve aşka susadığını kanıtlar! Acaba içinde alevlenen bu aşkın tümüyle 'kendinin' olmadığını, Tanrı'nın ellerinde siyasal ve askeri bir araçtan öte bir varlık olmadığını anlayacak yetenek var mıdır onda? Böyle bir şeyi anlayabilecek bir insan bulunur mu? Tıpkı kendi annesiyle babasının 'öz çocuğu' olmadığı gibi şimdi de erkek olarak bir kadına yönelik doğal arzularına el konduğunu ya da ona aşılandığını bilmeye kim dayanabilir?

Biz bu sorularla uğraşaduralım, hazin bir olasılık giderek kendini belli eder: Öykümüzün kahramanının o daha doğmadan önce Tanrı tarafından arzularının, aşkının, bütün duygusal yaşamının *kamulaştırıldığını* bilmeyen, bilse de asla anlamayacak bir adam olduğu gerçeği.

"Onu bana avrat alın," diyen Samson annesiyle babasının

dan yarı ricada bulunurken yarı emir vermektedir. Kutsal kitapta bir erkek çocuğun babasından belli bir kadını kendine avrat istediği bildik sahneye karşı, burada Samson dileğini hem babasına hem de annesine açar. Bundan sonra artık neredeyse her zaman birlikte anılacaklardır, babası ve annesi, kutsal kitaptaki öykücünün bir kez daha yine altını çizdiği gibi Samson'un annesi en az babası kadar önemlidir.

Oğullarını birlikte yanıtlarlar, bir ağızdan ("Babası ve annesi ona dedi ki") ana-babaların böyle durumlarda Samsonlar'a diyeceklerini söylerler: "Kendi benzerlerinin, bizim halkımızın kızları arasında kız mı yok da sen gidip sünnetsiz Filistinlilerden avrat almaya kalkıyorsun?" Başka deyişle – neden kendimizden biriyle evlenmiyorsun?

Bir yabancıyla, başka insanların kızıyla evlenmeyi ilk seçen Samson değildir, ama özellikle bu kimseler, Filistinliler, İsrail'in düşmanları arasında en kötüler, en nahoş olanlardır: Demir silahlarına güvenerek İsrail'in kabilelerini sık sık fethetme ve köleleştirmeye girişir, aynı zamanda da onların demircilik mesleğini geliştirmesini önlerler, "çünkü Filistinliler İbranilerin kılıç ve mızrak yapmasından korkarlardı."¹² Gerçekten de son kırk yıldır, öykümüzün başında da anlatıldığı üzere İsrailoğullarına tahakküm ediyor, onları kışkırtıyorlardı. Ayrıca Samson'un mensubu olduğu Dan kabilesinin sınır bölgesinde yaşadığını ve Filistinliler ya da diğerleri gibi güçlü ülkelerle sürekli savaş halinde olduklarından orada bir yurt kurmakta zorluk çektiğini biliyoruz. Süregelen mücadele kabileyi yıpratmış, küçültmüş, İsrailoğulları arasındaki kültürel, siyasal ve toplumsal etkisini çürütmüştü.¹³ (Bunun

---

12 I Samuel 13:19.

13 Bu bağlamda, Dan kabilesinin Danai diye bilinen deniz topluluklarıyla ilişkili olma olasılığını ortaya atan, dahası Dan'ın İsrailoğlu kabilelerinden biri olarak anılmasını zora sokan arkeolog Yigael Yadin'in varsayımından da söz etmek gerek. Bkz: Isaac Avishur, 'Dan', *Encyclopaedia Judaica* 5: 1255-9; ayrıca Yigael Yadin, 'Ya Dan, neden gemilerde kalmıştı?', *Australian Journal of Biblical Archaeology*, 1 (1968): 9-23.

ışığında reisin ölmesinden önce Dan'ın babası Yakup tarafından biraz da gerçekçi olmayacak biçimde kutsanmasını hem umudun hem de dileğin dile getirilişi olarak yorumlayabiliriz: "Dan İsrail'in kabilelerinden biri olarak halkına hükmedecek." Yakup daha sonra derin bir iç çekerek ekler: "Senin tarafından kurtarılmayı bekliyorum, O Tanrım..."¹⁴

Samson ile Filistinli kadın arasında yeşermeye başlayan ilişkide en geniş kapsamlı ulusal bağlam bu. Fakat bir o kadar şaşırtıcı olan da genç adamla ana-babası arasında olup bitenler: Öncelikle kafaları karışmıştır, çünkü Samson'un yazgısının halkını Filistinlilerden kurtarmak olduğunu bilirler (en azından annesi bilmektedir), iyi de o zaman oğullarının Filistinli bir kadınla ne işi olabilir? Bundan başka, ona "Kendi benzerlerinin, bizim halkımızın kızları arasında kız mı yok da sen gidip sünnetsiz Filistinlilerden avrat almaya kalkıyorsun?" demelerinin altında bir suçlama ve yakınma tınısı açıkça duyulmaktadır: "Neden sen de başkaları gibi olamıyorsun?" Bu sözleri okurken dudaklarımıza bir gülümseme yayılabilir, ne de olsa çoğumuzun ana-babalarımızdan duymaktan bıkip usandığı (ve kendi çocuklarımıza söylemeyeceğimize ant içtiğimiz) sözlerdir bunlar, ancak Samson'un öyküsü bir güldürü değil. Acıklı bir masal; bunun nedeni *bu* çocuğun tuhaflığı, annesiyle babasından farklı olması öyle belirgin ve kesin ki bazen onlardan başka bir varlık boyutundan, aralarında köprü kurulmayacak bir âlemden geldiği izlenimi doğar. Böylelikle sıradan soy çizgisi burada iflah olmaz, yürekler acısı bir kederle noktalanır.

Samson'un annesiyle babası, onun attığı her adımdan, oğullarının acayıplığının ve başkılığının giderek daha da baskın olacağını, onun farklı bir 'hamurdan' –daha anne karınıdayken içine işlemiş dışarıklı, bilinmeyen bir varlıktan– yapılmış olduğunun herkesçe görüleceğini, ailesiyle ya da

---

14 Yaratılış 49:16, 18

kendi insanlarıyla hiçbir zaman doğal yollardan ve uyumlu bir ilişki kuramayacağını artık anlamış olmalılar.

Samson'un doğuştan 'herkes gibi' ya da öteki insanlar gibi olamayacağını –bu haber kendilerine verildiği için– iyi bilseler de acı soruyu sormadan edemezler, çünkü ana-baba olarak onlar için gerçeği, oğullarını ele geçiren ve şimdiki gibi yapan Tanrısal büyük planı, duraksamadan kabullenmek çok zordur. İkisi de, sertçe koparılan, sonsuza dek koparılmış kalacak göbek bağının acısını yüreklerinde duyarlar.

Bu noktada –annesiyile babası aldığı karara karşı çıkmaya çalışırken– Samson'un babasının gözlerinin içine baktığı gözümüzün önüne gelebilir. O bakışla ona göre bu kadının nasıl da 'doğru' kişi olduğunu iyice anlamasını istiyordur. Karşısında kararsız, korku dolu Manoah vardır. Yuvasında patadan, tuhaf bir kuş misali, beklenmedik ve tehlikeli bir biçimde ortaya çıkıveren oğluna hep kuşkuyla bakan Manoah. Enerjik, saplantılı, kararlı, gözü pek ve ele avuca sığmaz oğlu Samson'a hiç benzemeyen Manoah. Metne kulak verirsek, Samson babasıyla annesinin sorusuna karşılık vermez. Bunun nedeni çok kararlı olması mı yoksa ana-babasının o içi sızlatan sorusunun –“Kendi benzerlerinin, bizim halkımızın kızları arasında kız mı yok da sen gidip sünnetsiz Filistinlilerden avrat almaya kalkıyorsun?”– bir an için onda uyardığı, bu Filistinli kıza böylesine vurulmasının nedeninin apaçık belli ya da tümüyle 'doğal' olmayabileceği olasılığının aklına gelip canını sıkması yüzünden içini saran rahatsız edici duygu mudur bilmiyoruz.

Manoah'a dönerek bir daha söyler: “Bana o kızı al, çünkü benim için doğru kadın o.” Bunları yalnız babasına söyler bu defa. Olasılıkla Manoah'ın daha zayıf olduğunu ve daha kolay kandırılabilceğini sezmektedir. Hoş, gözlerini annesinden kaçırma gereği de duymuş olabilir, ne de olsa 'doğru kadın' hakkında konuşurken, onun karmakarışık, sıkıntılı yazgısını orta-

ya koymakta öncelikli söz sahibi olan kadınla yüzleşmekten çekinir.

Samson ile babası karşılıklı diklenirler. Samson'un kişisel tarihinde can alıcı bir andır bu. Onu başka çekişmeler beklese de bu, babasının (ve annesinin) sözüne açıkça ilk karşı çıkışıdır. Daha bu durum yaşanmadan çok önce herkes Samson'un başkalarıyla aynı olmadığını düpedüz görmüştür. Aile içinde anlatılanlar, kabile arasında yayılanlar, ana rahmine düşmesinin olağandışı yönü ve ona biçilen yüce görevle ilgili söylentiler bu izlenimi pekiştirmiştir. Hiç ustura değmemiş saçları da *nevi şahsına münhasır* biri olarak hemen göze çarpmasına neden olmaktadır. Ancak şimdi Samson'un yalnızca farklı olduğunu değil, aynı zamanda ruhunun yabancıya, düşmana daha yakın olduğunu ortaya koyduğu an.

Yola düşerler. Samson, babası ve annesi Tsora'dan Timna'daki kadına doğru kuru böğürtlen çalılılarıyla yaz sonunda toza bulanmış tarlalardaki otların arasında ilerlerler.

Bacakları uzun olan Samson geniş adımlarla yürürken onu Timna'ya doğru çeken kuvvetli bir güç vardır. Sıradan ölümlüler ona ayak uydurmakta zorlanacaktır. Ana-babası arada bir soluklanmak için dururlar elbet; örneğin, şimdi Tsora sırtlarının güneybatı ucundaki Nahal Sorek vadisine bakan tepede durmuş, soluk alıp verirken ter içinde kalmış yüzlerini silmektedirler. O günlerde yöre sık ağaçlıktı –'Şefela ovasındaki akçaağaçlar kadar çok'¹⁵ deyişi bir zamanlar bolluğu belirtmek için kullanılırdı– ama bugün ağaçlar seyrilmiş, tepeler çıplak kalmıştır. Akçaağaçların yerini Yahudi Ulusal Fonu tarafından ekilen, Doğu Akdeniz sirokosunun ağır havasında griye çalan çamlar almıştır. Aşağılarda, ova da uzanan yolları, damları ve sanayi bölgeleriyle Beyt Şemeş şehri ve çevredeki akarsuların ayna gibi parıldayan yayvan su toplama havzası, arada bir uzaktan kırmızı alevler –*ham-sin* rüzgârında tutuşmuş bir ağaç yanıyor olabilir ya da anız yakılıyordur– görünürken Samson dağın yamacında gözden uzaklaşarak, vadiye, Timna'ya doğru inmeye koyulur.

---

15 I Krallar 10:27

İnişte, Timna'nın bağlarına girerken, karşısına kükreyen bir aslan çıkar, o günlerde İsrail Toprakları'nda yaşayan ama o günden beri soyu tükenen aslanlardan biri. Derken Samson'un üzerine Tanrısal ruh çöküverir: Göz açıp kapayınca ya kadar aslanı ikiye ayırır "tıpkı bir çocuğu ikiye ayırırçasına." Çıplak elle yapar bunu, "ama babasıyla annesine ne yaptığını söylemez."

Bu aşamada iki konu yorumlanmayı bekliyor: Ana-babasının bu dövüşü görmemesi nasıl mümkün olabilir? Bu bilmece çok basit açıklamalarla çözülebilir: Oğulları onlardan daha hızlı ilerliyordu; Samson kestirme yoldan giderken, onlar anayoldan yürüyorlardı; ya da annesiyle babası Timna'nın bağlarından geçerlerken o, Nezîr'e getirilen yasak gereği üzümlerden uzak durmak için çevresinden dolanmıştı.¹⁶

İkinci soru daha zor: Ana-babasıyla birlikte yürürken bir aslanın kolunu bacağını çıplak elle ayırır ama hiç sesini çıkarmaz. Neden susar? Alçakgönüllülükten mi? Yoksa onun için önemsiz bir olay olduğu için olabilir mi? İnanması güç, çünkü hem olacak iş değil hem de çok geçmeden Samson'un bu anı sıklıkla gözünün önüne getirdiği, dahası böbürlendiği ortaya çıkar.

---

16 On dokuzuncu yüzyılın din bilgini Malbim, Yargıçlar Kitabı hakkındaki yorumunda, "Belli ki bağbozumuydu, bağların arasından geçen patıkaya vardıklarında Samson, 'Biz bir Nezîr'e, üzümlere yaklaşma, çevrelerinden dolaş, deriz' [antik özdeyiş] gereği yolunu değiştirmişti," şeklinde yazar.

Öyleyse sessiz kalmasının nedeni aslan ile başından geçenin ana-babasıyla olan ilişkisiyle ya da genel olarak insanoğullarıyla kurduğu ilişkiyle 'bağdaşmadığını' anlaması olabilir mi? Başka deyişle, aslanla dövüşünün bir tür işaret, içindeki 'Tanrısal ruh' ile iletişim kurmasının gizli şifresi; Tanrı'nın aralarındaki özel bağı doğruladığı ve yolundan ayrılmamasını, ana-babasının dilekleriyle çelişse bile onu yönlendiren sezgilerine güvenmesini söylediği bir tür işaret dili olduğunu Samson'un sezmesidir.

Aslana yaptığı insanı epeyce aşan bir ölçekte olduğundan, Samson'un ana-babasını bu işe karıştırmaktan *sakınması*, dolayısıyla ne kadar farklı olduğunu ve onlara ne kadar uzak olduğunu gösteren bir kanıt daha vermekten kaçınması söz konusu olabilir mi? Onun gibi biri her bir kanıtın kendisini ana-babasından daha da uzaklaştıracağını, ayrıca onları uzaklaştıran her adımın –onun benzersizliğinin can alıcı belirtileri bile olsa– yürekleri sızlatacağını, onu gitgide ailesinden koparacağını, tam bir yalnızlığa sürükleyeceğini çok iyi bilmektedir.

Aynı zamanda aslanla dövüşürken *kendi* hakkında yaptığı keşfin de onu korkutmuş olması olası: Patlayan ve belki de ilk kez kendini belli eden gizli insanüstü güç onu afallat-

mış ve Samson ile insan ırkına ait olmayan yeni, hayattan daha büyük benliği arasına bir duvar örmüştür.

Daha ana karnındayken, o zaman bile ana-babasının tam onayından yoksun kalan birinin annesiyle babası tarafından tuhaf görölmesi onun sonsuza dek kendinden kuşkulanmasına yol açar. Kendi varlığının tuhaf ve çapraşık yönünden sakınır, bu durum –tam da meleğin ana-babasına dediği gibi– ‘mucizevi’, gizemli ve bilinmez, dolayısıyla merak ve kuşku kaynağıdır. Biraz daha ileri gidebilir, kendinden kuşku duymaya mahkûm edilmiş birinin ana-babasının öz çocuğu olduğundan ikirciklenmekle kalmayacağı, aynı zamanda insan ailesinin ‘öz’ üyesi, ‘başka insanlar gibi’ olup olmadığı konusunun da içini kemireceği ve bu yıpratıcı belirsizlikten asla kurtulamayacağı yargısını çıkarabiliriz. İçinde saklı başka bir yolcu, hep bir yabancı olacaktır – belki de düşman ajanı, sabotajcı.

Timna'ya varır Samson, Filistinli kadınla bir kez daha karşılaşır, kendi beğenisine uygun olduğunu iyice görmek için onu baştan aşağı süzer elbet (ayrıca annesiyle babasının ona nasıl tepki gösterdiklerini yakından inceler). Öykücü bu karşılaşmadan sonra da kızın 'Samson'u hoşnut ettiğini', onun için 'doğru kişi' olduğunu vurgulamaktadır. Diğer yanda, bu yeni doğan aşkın Filistinlilere karşı saldırıya geçmekte Tanrısal bir bahaneden başka bir şey olmadığını bilen okur Samson'un romantik dürtüleriyle Tanrı'nın onları nasıl kullanmayı tasarladığı arasındaki hazin çelişkiyi düşünür.

Samson 'bir süre sonra' kadınla evlenmek için geri gelirken, 'aslanın artıklarını' görmek için döner. Dönmekle kalmaz 'artıkları görmek üzere yana döner' – başka türlü söylersek, gelecekteki karısına doğru giderken ölü aslanı bir kez daha görmek için yolunu değiştirmiştir.

Onunla duygudaşlık kurmak, geri dönüp içinde sır olarak sakladığı zafer anının tadını çıkarmak istemesini anlamak zor olmasa gerek. Ama aynı zamanda oraya neden gittiğini, günler geçtikçe (burada 'günler' koca bir yıl demek olabilir) böyle büyük bir işin gerçekten üstesinden geldi mi, yoksa yalnızca düş mü gördü diye kuşkulandığını da kestirebiliriz. Belki de büyük zaferini taçlandırdığı yere geri dönme, kadına gitmeden önce erkekliğini kanıtlama gereğinden başka bir şey değildir.

Derken, ölü aslanın karşısında dururken, “aslanın iskele-
tinde gördüğü bir öbek arının yaptığı balı avuçladı.”¹⁷ İriya-
rı bir erkek olan Samson –metnin hiçbir yerinde dev oldu-
ğundan söz edilmez– gördüğü manzara karşısında şaşkın ka-
lakalır. Gözlerinin önünde arılar iskeletin çevresinde vızıldı-
yordur. Aslanın içi bal dolmuştur. Samson elini uzatır –arılardan korkmadan– balı avuçlayarak ağzına alır, işte böyle basit,
masum, kendiliğinden bir davranışta bulunması okura do-
kunmaktadır: Görür, gördüğünü ister, istediğini alır.. Nasıl
aslanın canını çıplak ellerle almışsa, onun içinde biriken balı
da öyle alır, ne bir kaşık ne de kavanoz yardımıyla ama *elleri*
ile, sonra “onu yiyerek yola koyulur. Babasıyla annesinin ya-
nına vardığında onlara da verir, onlar da yer baldan; ancak
ikisine de balı aslanın iskeletinden aldığını söylemez.”

Şu adama bakın hele: İçinde küçük bir yumurcak olan
güçlü kuvvetli bir erkek. (Alabildiğine fiziksel gücü ile toy,
çocuksu ruhu arasındaki uçurum nasıl da şaşırtıcı, nasıl da
hazin.) Yürürken yer, yürürken yalar, ta ki anneciğiyle baba-
cığının evine varıp da, anlaşılan avuçlarını uzatarak, onlara
da bal verene dek ve “onlar da yer baldan.” Ne büyüleyici,
canlı bir sahne!

Acaba Samson’un yürüyerek balı yalarken yepyeni bir tat
almaya başladığını düşünmek çok mu abartılı olur? Bundan
böyle yaşamının dokusuna işleyecek, Samson eve doğru yol-
lanırken kendini belli edecek, aslanın iskeletinin görüntü-
süyle balın tadının birleşmesinden oluşan, aynı zamanda
görmeye gittiği kadının uyandırdığı duygularla kurduğu
bağlantıyla ilintili özel bir açıklama, bir vahiy bu...

---

17 Arıların koku alma duyuları epey gelişmiştir kuşkusuz, bu nedenle
çürüyen bir cesedin içinde yuvalanmaları olası değil, bunu ancak leş
koku yok olduktan, geriye bir tek iskelet kaldıktan sonra yaparlar.
Bu gözlem Samson’un aslanla dövüşüyle Timna’ya dönüşü arasın-
da bir yıl geçtiği iddiasını destekler. Bkz: Haim Shmueli, *Hidat
Shimshon* (“Samson’un Bilmececi”) (İbranice: Tel Aviv, 1964), s. 58.

Çünkü Samson bu etkileyici manzarayı, aslanın içindeki balı görünce, yeni, neredeyse kâhince bir sezgi doğmuştu içine, böyle güçlü bir imgenin simgesel öneminin ne kadar büyük olduğunu kavramıştı. Bu, baştan aşağı yeni bir farkındalıkla, gerçekliğe bakış yoluyla, düpedüz dünya görüşünü aratmayan bir biçimle bağlantılıydı.

Aslana, onun içinden taşan bala bakar Samson. Çok etkilendirilmiştir elbet: Zaten düğününde bilmece sorarken de gözü-nün önüne gelecektir bu görüntü. Kendi yarattığı olağandışı manzarayı görür: Aslanı o öldürmüştür. Onun sayesinde arılar kendilerine bir kovan kurmuş, ballarını yapmışlardır, o bal da şimdi ağzını dolduran tatlı bal... Duyuları birbirine karışırken, tuhaf bir biçimde güzel, tümüyle benzersiz ve aynı anda derin, saklı, simgesel bir anlamı barındıran bu etkileyici görüntü karşısında kendiliğinden heyecana kapılmış olamaz mı?

Böyle bir anı sözcüklere nasıl dökmeli? Adına zaten vahiy dedik. Fakat buna bir de, bu anda Samson'un, aşırı kuvvetli adamın, ansızın, *sanatçının* dünyaya bakışını da keşfettiğini, özenle ekleyebilir miyiz?

Yok, eğer öykünün bu aşamasında Samson'u bir sanatçıya benzetmek olmadık bir yaklaşım gibi gelirse, bu andan, aslanın balıyla karşılaşmasından başlamak üzere onun gerçekliğe –ne tür gerçek olursa olsun– biçim vermek ve ona kendi benzersiz imzasını atma eğilimi sergileyeceğini söyleyebiliriz, hatta buna kendi *tarzını* ortaya koyma da denebilir.

Geleneksel ya da klasik anlamda Samson sanatçı olmasa bile şimdi, aslanın kalıntılarını görünce, burada onun için saklı bir ipucu sezmiş olabilir. Yeni ve görülmedik bir gerçeklik boyutuna giden ipucunu ya da ona en azından edilgin bir gözlemciden daha iyi bakmanın yolunu, onu kullanarak olağanüstülüğünden ödün vermeksizin içine doğduğu yalnızlığı azaltmasını sağlayacak yaratılışın ve yenilenmenin gücünü –iskeletin içinde vızıldayan yaşamı görünce fark etmiş olmalı.

Avuçlarından ballar akarken anneciğiyle babacığının yanına eve yollanan dev çocuk gizini açığa vurmaz, onları kendi avcundan besler ama “balı aslanın iskeletinden avuçla aldığından söz etmedi.” Başka türlü söylersek, şimdi bile, aslanı nasıl parçaladığını da, balı nereden bulduğunu da söylemez. Bunun kadar şaşırtıcı olan bir başka nokta daha var: İkisinin de ona bir şey sormaması. Sormaya çekiniyorlardır belki. Aralarındaki derin uçurumu iyice ortaya çıkaracak bir yanıt almaktan çekinirler.

Onlar ses çıkarmayınca, Samson da susar. Onun ağzından bir söz ya da bir açıklama çıkmadan anlayacaklarını umuyor olabilir. Ana-babasının (bütün çocukların ana-babalarının anlayacaklarını umut ettiği gibi) tahmin etmelerini bekler: Örneğin balı nereden bulduğıyla ilgili ortaya bir varsayım atacak ya da bu cıvık şeyin alışılmadık kokusunu şaka konusu yapacaklardır, sonra da pattadan gelişiveren güçlü önsezileriyle Samson’un kendisiyle, oğullarının gerçekliğiyle ilgili onlardan saklanan ya da esirgenen bir şeyleri anlayacaklardır.

Bütün bunların yanında iç karartan sessizliğe rağmen, belki de bu yüzden, ailecek yaşadıkları bu an Eski Ahit ile hiçbir benzerlik taşımasa da muziplik, yaşam sevinci, dahası mizah diye görülebilir: Ne bir şey söylerler ne de sorarlar, oğulları da ağzını açmaz, yine de Samson ellerini havada sallarken, onun yanında ufak tefek olduğu su götürmez olan ana-babasının ağızlarını sonuna kadar açıp dillerini çıkarak ona doğru sıçramaları gülünç bir görüntüdür, Samson’un neşeyle naralar atıp onlar için dans etmesi, sıradan insanlar gibi kahkahalar atması, balın aşağı doğru süzülüp yanaktan çeneye doğru akarken yalanması, atılan kahkahaların gözlerden yaşlar akıtması da...

Süzülen bal damlalarıyla Samson onlara belli ki başka türlü dile getiremeyeceğı bir şey söylemektedir. Yeri gelmişken, onun açısından nereye gittiğini unuttuğunu bir an önce

belirtmek ivediydi: Aklımızda kaldığı kadarıyla Timna'ya doğru yola çıkmıştı! Başına ne gelmişti de ansızın geri dönüp evin yolunu tutmuş, babasıyla annesine koşmuştu? Kendine avrat almaya gittiğini unutmuş muydu? (Gersonides'in sözlerinin burada gerçeği çağrıştırdığına kuşku yok: Samson "tıpkı bir o yana bir yana sallanan çan gibi" biridir.)

İşte bu kendiliğinden gelişiveren, neredeyse içgüdüsel davranışıyla onun yuvadan ayrılmak, yetişkin biri olarak yaşam kurmak istemesiyle onlarla birlikte olma özlemi, takdirlerini alma dileği arasında nasıl kararsız kaldığını açıkça görebiliriz. Samson'u onlara bağlayan göbek kordonu öykünün başından sonuna kadar uzayıp kısaltmaya devam edecektir. Belki de ta başından beri Samson ile annesini alışılmadık bir biçimde bir arada tuttuğu için bu bağın doğal yollarla kesilmesi asla söz konusu değildi. Daha bu aşamada merak ederiz – Samson'u yaşamı boyunca o göbek kordonunu koparacak ve onu doğal olarak kendine, bir erkeğin karısına bağlandığı gibi bağlayacak bir kadını sevmekten alıkoyan bu çelişkili duygu muydu?

Fakat bu soruyu sormanın da zamanı var. Bu arada Samson hâlâ yuvada, annesiyle babasının yanında, onlara kendi avcundan bal yedirmekte. Dediğimiz gibi Samson'a göre aslanın içinden avuçladığı 'aslanlaşmış' balda somutlaşan, nasıl dile dökeceğini bir türlü bilemediği, annesiyle babasına açıklamaya can attığı sözlerdir aslında: Şişkin kaslarıyla benzersiz gücü bir yana, henüz ana rahmindeyken belirlenen, onu onlardan koparan ve yaşamını bilinmeyen Tanrısal bir amaca adanmış alın yazısına rağmen annesiyle babasının anlayışına, sevgisine, takdirlerine muhtaç olduğu. "Buraya bakın," demektedir annesiyle babası parmaklarını yalarken, "bakın içimde, aslanınkilere benzeyen bu kas yığınının, kesmemin yasak olduğu bu yelenin; ayrıca bana dayatılan bu görevin, mahkûm edildiğim bu görkemli yazgının altında ne

var. İime bakın. Bir kez olsun iyice bakın, ‘güçlü kuvvetli bir şeyin içinden tatlı bir şey çıktığını’ göreceksiniz.”

Babasıyla annesi Samson’un ellerindeki balı yalamayı sürdürürler, ama artık muziplikleri ve kahkahaları azalırken, üzerlerine eski tedirginlileri çökmektedir. Oğullarıyla göz göze gelemazler, çünkü onun, yanlarındayken, kendini asla iyi hissetmediğini düşünürler. Onlara yakın olma ihtiyacını ve arzusunu sezerler elbet – yalın, yuvaya, aile ocağına duyulan basit bir yakınlıktır bu, onlar da oğullarıyla birlikte olmak, annesiyle babasına duyduğu sevgiyi tatmak, her ana-baba gibi oğullarını yürekten sevmek isterler; ancak arada hep bir engel vardır. Aralarına giren bir şey. Çocuklarını övünç kaynağı yapan bir şey olsa da tam olarak anlaşılmaz. Önemli, fakat sevilmeyen.

Onların sözünü dinlemeyeceğı de bellidir. Ne evlenmekte ısrar ettiğı Filistinli kadın konusunda ne de başka konularda, çünkü onlarınkinden çok daha büyük bir gücün sesine kulak vermektedir. Yüreklarine taş bassalar da, yüzleri kızarsa da onun alnında yalnız yaşamanın yazılı olduğunu, bu yazının hiç kimseninkine benzemediğini ve ona hiçbir şey öğretemeyeceklerini bilirler. Yaşamları boyunca başlarına gelen hiçbir olay, tattıkları hiçbir deneyim onları böyle bir insanın ana-babası olmaya hazırlamamıştır. Tanrı bilir nereden gelen, tadına pek istemeden baktıkları, akan damlalarda saklı olduğunu sezdikleri, ancak en fazla oğullarının onlara ne söylemeye çalıştığını anladıkları kadar çözebildikleri bir gizi barındıran bu bal bile.

İşte oğullarını kısıtlı ölçüde anlamaları yüzünden, Samson’un amacının, annesiyle babasının, kendiyle ve içinde gizli boğucu gizemle ilgili, duydukları kaygıyı yatıştırmak olduğu yollu güçlü bir kanıya kapılırız. Onları tatlıya boğup yapışkan balla kendine bağlamaya çalışır, ona inanmalarını, güvenmelerini ve gerçekten oğulları olduğundan kuşku duymamalarını, ona gebe kalınmasıyla ilgili olağandışı ko-

şullara rağmen ana-babası olduklarını bilmelerini, tuhaf bir biçimde de olsa onlara sadık olduğunu anlamalarını diler.

Oysa havada ihanet kokusu var. Ne dile getirilir ne de tanımlanır; ille de Samson'un doğumuna yüklenen, sıradan, 'bildik' bir ihanet –annesinin gizemli yabancıyla babasını aldatmış– olması gerekmez, olasılıkla daha derin ve daha yıkıcı. Çünkü henüz annesinin karnındayken bile içini yabancılik duygusu kaplayan –belki de ceninin çevresinde rahmin bir kere kasılmasıyla içgüdüsel bir ret, bir kaçış– bir çocuk o, çocuk ve o çocuğun ne çıkacağı her zaman merak, korku, hatta kuşku uyandırır: Eğer ailenin üzerine böyle bir hava çökerse, ihanet duygusu hep orada kalır. Daha somut konuşmak gerekirse, ihanete uğramışlık duygusu hiç gitmez. Saklı, derinde, *karşılıklı*. Hiçbiri bunu istememişti elbet, ne var ki karar üçü için de verilmişti. Samson yaşamı boyunca bu duyguyla yaşayacak, attığı her adım ya soluğunu ensesinde hissettiği bu duyguyu anlamaya yönelik olacak ya onun için dertlenmeye ya da defalarca gözden geçirmeye.

Yeryüzünde üç insan. Oğlu daha doğmadan önce 'kamulaştırılan' bir çift. Öksüz doğan bir oğul. Samson'un iki katlı, kendisiyle çelişen yaşamı amma zor: Görülmedik yatkınlıklarıyla kendi olması, aynı zamanda aralarında büyük farklılıklar olan ana-babasına sadık olması. Şimdilik onları kendi başlarına bırakalım: Dünyadaki bütün bal bir araya gelse yaşadıkları anı tatlılaştıramaz.

Samson evlenmek için Timna'ya geri döner. Bu defa yanında yalnızca babası var, acaba gelenek bu muydu, yoksa annesi bir nedenden ötürü oğlunun düğününe katılmamaya mı karar vermişti? Öyleyse, bu duygusuz tutumu nasıl yorumlamak gerek? Samson'un ona karşı gelerek Filistinli kadınla evlenmesini protesto mu ediyordu? Yoksa güçlü analık sezgileri ona, belki gelin olacak kız yüzünden değil ama oğlu Samson kendi soyundan biriyle evlenmediği için sonunun hiç de iyi olmayacağını, dile getiremese de bildiği bu evliliğe razı gelmemesini mi söylüyordu?

"Ve Samson, bütün delikanlılar gibi, orada şölen düzenler."

Okur burada, sonunda Samson da 'herkesin yaptığını' yapmayı dener diye düşünmektedir. Ama bu basit dilek bile süratle kötü sonlanmaya mahkûm: Filistinliler Samson'u görünce, düğünde ona eşlik edecek otuz *mere'im*, 'sağdıç' seçerler. Bunu neden yaptıklarını bilmiyoruz, ancak dış görünüşü, belirgin gücü, belki bir de üzerinden hiç eksik olmayan hırçın ve çılgın havası yüzünden insanlar belayı önlemek adına kaşla göz arasında çevresini sarıveriyorlardı. Öykücü bu sağdıçların kim olduğundan söz etmez, ama Samson gibi birinin hiç *dostu* olmayacağı çok açık, kendi düğününde bile, yanındakiler olsa olsa *mere'im* olabilir (bunun kullanılması-

nın İbranice *ra* –kötülük– sözcüğünü çağrıştırması iyiye işaret değil).

Düğünün başlamasından kısa bir süre sonra Samson konuklarına meydan okur: “Size bir bilmece sorayım,” der. “Yedi günlük düğün süresince bana doğru yanıt verirsiniz, size otuz keten urba ve otuz takım giysi veririm; ama bilemezseniz, o zaman siz bana otuz keten urba ve otuz takım giysi verirsiniz.”

Herkes koşulları kabul edince bilmeceyi sorar: “Yiyen bir şeyin içinden yenecek bir şey çıktı/Güçlü kuvvetli bir şeyin içinden tatlı bir şey çıktı.”

Öyle ki Samson ağzını her açtığında birtakım şaşırtıcı şiirsel sözler dökülür. Oysa davranışlarıyla da doğruladığı gibi onun korku ve tiksinti uyandıran bir adam olduğu unutulmamalı: Alabildiğine kargaşa ve yıkıma yol açmayı beceren, gittiği her yerde bir damla kan akıtan, doğrusu, dünyaya indirilen ve Tanrısal iradenin ölüm makinesi olarak iş gören Golem’di adeta.¹⁸

Pattadan ortaya atılan bir bilmece. Zekice, ustaca, ince.

Samson muazzam kaslarının gücünü göstererek de eğlendirebilirdi konuklarını. Ya da binanın taşıyıcı sütunlarını devirmek gibi herkesin ağzını açık bırakacak, öyle tehlikeli olmayan ama hayret uyandırıcı bir güç gösterisi sergileyebilirdi.

---

18 İngiliz Yahudi yazar Linda Grant, ‘Kötülük yapan Yahudiler’ başlıklı bir makalesinde Samson ile Praglı Golem arasında bağlantı kurar. Yahudi efsanesine göre Golem’in yaratıcısı on altıncı yüzyılda Maharal diye bilinen Praglı Haham Judah Loew’dür. Maharal Yahudi düşmanlarını başından defetmek için Golem’i kilden yapmış. Maharal yaratığın ağzına Tanrı’nın kutsal adlarından birinin yazılı olduğu bir kâğıt sokunca, Golem canlanır ve hahamın buyruğunu yerine getirmiş. Bu doğrultuda düşününce, üstünde Tanrı’nın adı yazılı kâğıt, Samson’a can veren ‘Tanrı’nın ruhunun’ somut ifadesi olarak yorumlanabilir. Bkz: Linda Grant, ‘Kötülük yapan Yahudiler: Samson, Sharon ve diğer “sıkı Yahudiler”’, *Jewish Quarterly* 49, 2 (Yaz 2002 fasikülü): 48-52.

Ama o bilmece sormayı seçer. Hem de sıradan bir bilmece değil, yanıtını bulma şanslarının olmadığını bildiği bir bilmece: Çünkü çözümü ne zaten bildikleri bir şeye dayanır ne de mantık yürüterek çözecekleri bir bulmacadır. Böylece anladıkları kadarıyla onlara çözümsüz bir bilmece sorar.

Üç gün, beş gün, yedi gün geçer, onlara hazırladığı tuzağa iyice girerler. Düğün sürse de ortam bozulur. Havayı sis perdesi kaplamıştır, azar azar yoğunlaşır, bilmecedan daha büyük olur, ta ki okurlar dikkatlerini bilmecedan uzaklaştırmayı başarıp onu sorana yöneltene, amacının ne olduğunu merak edene dek.

Tam yedi gün boyunca Samson konuklarının arasında dolaşır, bilgisizlikleriyle dalga geçer, merak etmeleriyle, öfkelenmeleriyle. Arada bir bilmeceyi çözmek için yaptıkları beceriksiz tahminlere kulak verir, sonra başını birkaç kez iki yana sallar, nazikçe, hafif alay ederek, hoşuna gittiğini gizlemeden. Nezîr yasakları gereği konuklara ikram edilen şaraptan içmez. Konuklarsa içmekten çekinmez elbet, dahası öfkelerini ve kırgınlıkları bastırmak için şaraba sarılırlar, ayrıca Samson'un kafa çekmekten uzak kalması ona duydukları antipatiyi artırmaktadır. Kısacası, ilk bir-iki günde Filistinlilerin bilmeceye kafa yormaktan bıkip usandıklarını, ayrıca ta başından beri bu acayip yabancıyı derinlemesine tanımayla hiç niyetli olmadıklarını aklımıza getirebiliriz. Bu durum onları öfkeliendirmiştir, ona otuz keten urbayla giysi takımı vermek zorunda kalacakları da cabası.

“Yiyen bir şeyin içinden yenecek bir şey çıktı/Güçlü kuvvetli bir şeyin içinden tatlı bir şey çıktı.”

İnsanı çıldırtan birkaç şeyden biri de yanıtlanamaz bir bilmecenin verdiği dinmek bilmeyen azaptır denebilir. (Samson'un bilmecesi söz konusu olduğunda, dört dörtlük bir Yahudi yurtseverin Eski Ahit'te kendini Filistinlilerle özdeşleştirebildiği tek yer olsa gerek.) Samson'a gelince olup

bitenlerden gizliden gizliye epey eğlendiği sezilebilir. Bilmececinin çözölememesinden, yanıt arayanlarla anlaşılmaz yanıt arasındaki –bilmeceyi soranın gözünde– yakınlaşmadan, ne-redeyse erotik sürtüşmeden.

Belki bir de...

Onlara böyle çözümsüz bir bilmece sormasının gerçek nedeni yaşamı boyunca büyük bir bilmecenin –onun da bir türlü çözemediği bir bilinmezliğin– içinde yaşayan biri olarak her fırsatta bir yolunu bulup şaşkınlık yaratma isteğini bastıramaması olabilir mi? Çünkü böyle geçen üç, beş, yedi günün ardından bilmeceyi soran da bilmeceye dönüşür, içi sır kaynayan, patlamaya hazır büyük bir küpe...

Samson’u harekete geçiren de budur belki, hem yalnız bu defa için de değil. Hayatın içinde taşıdığı sırra, bilmecesine hayret eden yürüyen bir muammadır adeta. Yakayı ele verme tehlikesinin eşiğine yaklaşmak hoşuna gider. Hoş, bir ke-re daha düşününce, ‘hoşuna gider’ demek doğru olmaz: O daha çok buna *itilir*, bu duyguya, akıl ermez olduğunu bil-meye, yabancılığından da içindeki bilinmezlikten de kurtu-lamamaya meydan okumaya can atar.

Yedinci gün sağdıçları olup bitenden bıkmış usanmışlardır. Samson’un karısıyla açık açık konuşurlar: “Bilmecenin yanıtını bize vermesi için kocanı kandır; yoksa seni ve baba ocağındaki herkesi ateşe veririz.”

“Düğün derneğin yapıldığı yedi gün boyunca,” der me-tin, “kadın onu gözyaşlarıyla yıldırıldı.”

Diğer bir deyişle, öfkeleri bilenen ‘sağdıçlar’ yetmezmiş gibi bütün hafta boyunca Samson bir de karısının kulakları tırmalayan ağlamalarına dayanır. Yedi gündür susmamış, yanıtı söylesin diye başının etini yemiş, Samson ise ağzını açmamıştır. Onunla evlenmesin diye yalvaran ana-babasına kulak asmayacak kadar hoşlandığı bu kadının canını yak-maya, hatta onu aşığılamaya hazırdır artık.

Peki neden? Çünkü ona, hayatındaki ilk kadına, onun bile kendini tam anlamıyla tanımayacağını söylemeye mi çalışır? Yoksa bu yedi gün kendi için hazırladığı yıpratıcı bir topluma kabul ayini, başka birinin, dahası sevdiği birinin ruhunun *gizli kutsalına*, sırrının saklı olduğu yere girmesine izin vermesinin sınırlarını belirleyen özel bir tören mi?

“Benden nefret ediyorsun, beni sevmiyorsun,” diye sızlanır acı acı. “Ülkemin insanlarına bir bilmece sordun ama yanıtını bana söylemedin...”

Onun sözlerinde bir an için genç gelinin yakınmasında çok daha kapsamlı ve daha karmaşık bir aile kavgasının belli belirsiz yankısını, çok daha büyük ve çapraşık bir bilinmenin izlerini okuyabiliriz: Adını koyarsak antikçağdan günümüze dünya insanlarında Yahudilerin başkalarıyla ilişkilerinde eksik olmayan merak ve kuşku uyandırmış –çoğu zaman hâlâ uyandıran– acayiplik, onlara göre çevrelerini saran gizemlilik, ötekilik havası. Şimdi böyle derin düşünceleri bir yana bırakalım da genç erkekle kadına, onların bir hafta boyunca, ta ki sonunda kocanın sabrının tükenip karısına tokat attığı ana dek süren, gözyaşı, dırdır ve inatla dolu ilk tartışmalarına dönelim: “Annemle babama bile söylemedim, sana mı söyleyeceğim?”

Karısının ne karşılık verdiğini aktarmamakla öykücü Samson’a iyilik etmiş olabilir.

Yaratılış Kitabı’nda, “Böylece erkek babasıyla annesinden ayrılarak karısına bağlanır, birlikte tek vücut olurlar,” der,¹⁹ zaten evliliğin gerçek anlamı da başka konuların yanı sıra erkeğin ana-babasından uzaklaşması ve kendine yakın ortak olarak bir kadını seçmesidir. Ancak Samson’un sözlerinden, onun açısından konunun bu kadar kesin olmadığını anlıyoruz, bu uygulamanın ana-babasını bırakma ve ‘tek vücut’ olma faslı biraz sönük ve belirsiz kalmış gibi. “Sırrımı anamla

---

19 Yaratılış 2:24

babama açmadıysam,” diyor daha yeni evlendiği kadına, “sana da açmayacağımı bil!” Başka bir deyişle, Samson düğününün ortasında patavatsız bir çocuklukla, daha çok çocuksu bir tutumla yakınlık ve mahremiyetle ilgili bütün konularda ana ve babasına öncelik verdiğini açıklar.

Ama sonunda karısının bitmeyen dırdırının etkisiyle, belki biraz da çok sıradan insanca bir eğilimle, ona hava atma dürtüsüne kapılan Samson’un kararlılığı bozulur ve bilmecenin yanıtını ona söyler. Metinde ona söylediklerine kelimesi kelimesine yer verilmez, daha da önemlisi ona *nasıl* söylediği belirtilmez: Aslanla dövüştüğünü anlatırken böbürlenir mi? Yoksa alçakgönüllü mü davranır? Yalnızca kuru gerçekleri mi aktarır, yoksa kendini öykü anlatmanın heyecanına kaptırıp birkaç renkli ayrıntı da ekler, örneğin o olağanüstü görüntüden söz eder mi, aslanın güneşin altında sararan kaburgalarının arasında ışıldayan baldan, vızıldaayan arı kovanından...

Eğer gerçekten her şeyi olduğu gibi, dövüş sırasında başına ne geldiğini, ondan sonra leşin yanında ayakta dururken kendini nasıl hissettiğini, balın tadını, arıların vızıltısını söylerse, bunun nedeni kendini yine çekici gösterecek bir kıvılcım çakmayı umut etmesi olabilir mi? Ana ve babasının anlamadığını karısının anlayacağını mı umut eder yoksa?

Sonra ne olur? Kadın şaşkın gözlerle mi bakar ona, afallayarak? Kafası karışarak mı, yoksa öğrenerek mi? Belki ansızın görüldüğünden daha büyük olduğunu fark ettiği erkeğine karşı yeni, çılgınca bir istek mi duyar? Ağzından dökülen sözcüklerle ona yalnızca o bilmecenin yanıtını aktarmakla kalmadığını, ondan öte *kendi* olan bilmecenin de çözümü hakkında ipucu verdiğini mi sezer yoksa?

Bu kadar çok soru sorduysak, bunun nedeni Samson’un yazgısının belirlediği anın gelip çatmış olması: Bilmecenin ardında yatan gerçekle ilgili verdiği bilgi ipucunun küçük

bir kırıntısı da olsa, ilk kez herkesten gizli, mucizevi yanını ele vermesi, ana-babasına sözünü bile etmediği olayı açığa vurması.

Fakat aynı anda gerek iç gerek dış baskılar arasında sıkışıp kalmış olan kadın sır saklamayı bilecek biri değildir. Ülkesinin insanlarından ölesiye korktuğu için yanıtı onlara söyler.

Hadi, bir anlığına, adını hiç öğrenmediğimiz bu kadının Samson'un güvenine gerçekten layık olduğunu varsayalım. O zaman ne olurdu, Samson'un yaşamı bundan sonra nasıl olurdu, eğer karısı gözlerinin içine bakabilseydi ve onu olduğu gibi görseydi? Daha dünyaya gelmeden önce bu yabancı'nın alnına neyin yazıldığını, sonsuza dek aitsizlik durumuna düştüğünü hayal edebilseydi? Çıplak elleriyle aslanı parçalayan, sonra da onun ölüsünde biriken balın şiirselliği karşısında eriyip giden bir adamı görebilseydi? En büyük dileğinin, birinin onu mucizevi niteliklerinden dolayı değil onlara rağmen, basitçe, bütünüyle, doğal olarak sevmesi olduğu gerçeğini kucaklayabilseydi?

Açıkça belirtilmese de Samson bu kadını sevmiştir, hakkında yazılanlar Samson açısından belli ki çok önemli: Onun için 'doğru' kişiydi. İbraniler *yesharah* der, iki kere, 'düzgün' ve 'dürüst' sözlerinin anlamını vurgularcasına. Başka bir deyişle, bu kadında Samson'a dürüst gelen bir şeyler vardı. Eğer böyleyse, yaşamı boyunca karşısına çıkmış kimselerin dokundurucu ve ikili davranışları yoktu onda. Onun 'düzgün' olması Samson'a huzura erişme, sakinleşme olasılığı sunabilirdi. Kadının ona bakışından, sonunda birinin onu olduğu gibi kabul ettiği duygusuna kapılmıştı Samson, zaten Timnalı bu kızı seçmesinin başlıca nedeni de buydu belki.

Ama o da bir çırpıda ihanet etmişti ona. Aslında öngörebilirdi bunu Samson. Bir kere kadını asla çifte sadakate –hem Samson'a hem de kadının halkına göstermeye– zorla-

mamalıydı. Gelgelelim, yaptığı tamı tamına bu, daha doğru-su onu açıkça ihanete 'davet' etmiş, kendisine ihanet etmesi için lanetlemişti. İşte o zaman da insanın aklında, acaba Samson'un asıl istediği bu muydu kuşkusu uyanıyor.²⁰

"Baldan daha tatlısı," der Filistinliler, "aslandan daha güçlüsü var mı?" Yanıt verenler arasında yalnızca 'sağdıçlar' değil, 'kasabalılar' da vardır. Başka sözlerle dile getirelim, yalnızca en mahrem sırrı açığa vurulmakla kalmamış, düğün çevresinin sınırlarını aşır Timna kasabasının tümüne yayılmış, bütün kasaba halkı tarafından öğrenilmiştir. Samson öfkeden köpürür: "Tarlamı sürmeseydiniz, bilmecemi tahmin edemezsiniz!" diye kükrerken cinsellik taşıyan suçlamalar savurur. (Öte yandan kızgın anında bile şiir patlatmaktan geri kalmaz.) Çileden çıkmıştır elbet, insana özgü doğal bir tepkiyle kurnazlıkla onu alt etmeyi başaran sağdıçlara köpürür; ama canını en çok yakan karısının sadakatsizliğidir, ne de olsa ömründe ilk kez önceden bir tek kendine ait olan içindeki o yere, ham kudretin içindeki tatlı yere başka birini yaklaştırmayı göze almış ve en çok oradan, can evinden vurulmuştu.

Ona sırrını açtıktan hemen sonra, belki içini dökmenin verdiği benzersiz huzura kavuştuğu anda, mahremiyetleri

---

20 Samson'un kadınlar tarafından ihanete uğramak için dayanılmaz istek duyduğu fikrini ortaya atan ve 'Samson kompleksi' adlı makalesinde derinlemesine irdeleyerek kutsal metindeki Samson'un -kendi saptadığı- 'davranış bozukluğunu' araştıran İsrailli psikiyatrist Ilan Kutz olmuştur. Samson'un psikolojik bozukluğunun kaynağı olarak annesinin sorunlu davranışının altını çizer: "Bu adsız yabancı Tanrı'nın elçisi olarak kabul edilmiş ya da edilmemiş olsun, Samson'un doğumuyla ilgili söylentiler yayıldığı, fısıltılar dolaştığı sonucuna varmak mümkün. Belki de...Samson'un çocukluğu annesinin sorgulanan davranışı ya da babasının babalığından kuşku duymasına bağlı olarak utanç içinde geçmiştir." Ilan Kutz, 'Samson kompleksi: İhanet ve öfkeyi yeniden tekrarlama dürtüsü', *British Journal of Medical Psychology*, 62 (1989): 123-34.

yabancılarca işgal edilmişti. Anneyle ceninin 'kavuşma yeri' yabancıların saldırısına uğradığı zaman Samson'un nasıl derin bir acı duyduğunu, adsız, dillendirilmemiş varlığının özü o özel, yakın birleşmeye giderken nasıl acıyla dolduğunu ancak tahmin edebiliriz.

Öte yandan onun intikam ve toplu katliam adına yapacaklarını belirleyecek bu korkunç öfkenin bir başka nedeni daha olabilir.

Karısıyla sağdıçlar arasında geçen konuşma sahnelerini gözümüzün önüne getirmeye çalışalım: Kutsal metne göre, kadın gelmiş ve "kasabalılara bilmecenin yanıtını açıklamıştı." Peki bundan daha fazlasını da söylemiş miydi? Samson hakkında keşfettiği gerçeği de anlatmış mıydı? Hoş, Samson'un ona sunduğu gerçeğin tam anlamını kavradığını söylemek güç elbet. Filistinlilerin yanıt verirken kullandıkları sözlere kulak versek, kadını dinledikten sonra bile hâlâ pek bir şey bilmediklerini düşündürüyor. Ne Samson hakkında ne de sorduğu bilmede dokundurduğu büyük olay hakkında. Karısından bir tek olup bitenlerin özetini, ölü bir aslanla bal hakkında bir şeyler duyduklarını, onların da ellerindeki kısıtlı bilgiyle Samson'un karşısına dikilip öğrendiklerinden daha fazlasını bilirmiş havası tasladıkları belli.

Bu yalnızca bir varsayım. Ama doğruluk payı varsa, o zaman Samson'un öfkesini patlatan neden her şeyden önce, olasılıkla Filistinlilerin verdikleri yanıtın kısıtlılığı, fazla zeki-ce, özlü tepkileri olmuştur.

Ne de olsa onların dudaklarından, "Baldan daha tatlısı, aslandan daha güçlüsü var mı?" sözlerini duyduğu anda, Samson'un üzerine titrediği sırrın, onun benzersizliğinin, seçilmişliğinin ifadesi olan sırrın ele verildiğini ve yok edildiğini, şakaya indirgendiğini, tekerlemeyi andıran tek dizelik lafabeliğine dönüştüğünü; değerli bir hazinenin değeri düşmüş bir paradan, içinde neyin saklı olduğunu doğru dürüst anlamasa da herhangi bir 'kasabalı' tarafından dostlarına ak-

tarılacak ucuz bir dedikodudan farkı kalmadığını sezer.

Rainer Maria Rilke, *Genç Bir Şaire Mektuplar*'da şöyle yazmış: "Bilinmezi yanlışı ve kötü yaşayanlar (ki sayıları çoktur) onu gözden geçirirler, yine de farkında olmadan mühürlü bir mektup gibi oradan oraya taşırlar."²¹

Bu çarpıcı sözler Samson'un yaşamı düşünülerek okunduğunda kaderin cilvesiyle dokunaklılığı arasında nasıl gidip geldiğini gözler önüne sererler: Samson'un sakladığı bir sır var, *bilinmez*, aynı zamanda o 'bilinmezi kötü yaşar' (tıpkı az sonra tanışacağımız Gazzeli fahişe gibi). Samson da bazen 'mühürlü bir mektup gibi' bilinmezi yaşamaya mahkûm edilmiş gibi, yani daha ana rahmine düştüğü anda hamuruna bilinmez katılacak kişi olarak kendisini seçen tanrısal planı tam olarak anlamaksızın hareket eder.

Öyle ya da böyle kesin olan bir şey var: Sırrı onu anlamayan, değersiz yabancılara verilen bir kimse kendini mutlaka ve mutlaka küçük düşürülmüş hisseder. İşte Samson da bil-mecenin yanıtını 'sağdıçların' ağzından duyup onun sıkıntısında neşe bulduklarını gördüğü zaman bu duygular içindedir. Konumuz Samson olduğuna göre bunu, yaşamı boyunca ürettiği çalışmaları kamuoyuna tanıtılan, gelgelelim hiç ilgi çekmeyen, anlayış görmeyen, dahası alay edilen bir sanatçının içine düştüğü duruma benzetebiliriz.

Öfke ve aşağılanmışlık duygusuyla yanıp tutuşan Samson yola düşer, Filistin kasabası Aşkelon'da otuz kişiyi öldürür.

İyi de, Timna'ya yalnızca beş kilometre uzaklıktaki Filistin kenti Ekron'a gitmek yerine neden kırk kilometre teperek Filistin kasabası Aşkelon'a gider? Peki Filistin topraklarında neden bunca yol kat etmeyi seçmişti? Bunun yanıtı sorunun

---

21 Rainer Maria Rilke, *Letters to a Young Poet*, çev. Stephen Mitchell (New York, 1986), s. 40. Türkçe çevirisi: *Genç Bir Şaire Mektuplar*, Cem Yayınevi, çev. Kamuran Şipal.

kendi içinde olabilir, Samson olabildiğince Filistin varlığının içine girmek, yabancılara, dalgacılara ve kincilere karşı daha çok bilenmek isteği mi duyuyordu?

Yaşadıkları kasabanın sokaklarında onunla karşılaşacak kadar talihsiz olan otuz masum insanı boğazlar. Giysilerini çalarak otuz sağdıca getirir. Onu can evinden vuran otuz yabancıya da aynısını yapar. Onları gırtlaklar, 'derilerini yüzer', bu hunharca davranışları Samson'un korku anında dış-yüz ile özü, giz ile yabancıyı birbirine karıştırmaya yatkın olduğunu ortaya koymaktadır.

Evliliğinin bozulmasıyla hayatın sillesini yiyen Samson, çocuk gibi, annesiyle babasının evine döner. Hatırlayalım: Evlenmiş, annesiyle babasından ayrılmıştır, ama yaralarını sarmak, baba ocağında pırpışlanmak üzere geri gelir. Ancak çok sürmez, hasat zamanı gerisin geri Timna'nın yolunu tutar. Göbek bağı bir kez daha uzamıştır, yeniden annesiyle babasından ayrı kalmayı, Filistinli karısının yanına dönmeyi dener.

Barışma armağanı olarak yeni doğmuş bir oğlağı kucığına alarak kadını görmeye çalışır, oysa bu olanaksızdır: Babası kızını çoktan başka bir adama vermiştir: Bir sağdıca, düğündeki *mere'im*'den birine, onun sırrını ele vermesi için karısına baskı yapan adamın ta kendisine. Kızın babası Samson'a, o günlerdeki geleneklere uygun olarak küçük kızını vermeye yeltenir, dediğine göre, "ondan daha güzeldir", ne var ki Samson içindeki öfkenin ateşiyle çoktan tutuşmuştur: "Artık Filistinliler onlara vereceğim zararı durdurmamı istemezler benden," diyerek öcünü almak üzere yola koyulur.

“Samson gitti, üç yüz tilki yakaladı. Eline meşale aldı, tilkileri ikişer ikişer kuyruklarından bağlayıp her birinin arısına bir meşale yerleştirdi. Meşaleleri yaktı, sonra da tilkileri Filistinlilerin tarlada bekleyen satılmış ekinlerinin arasına salarak ekinleri, bağları, zeytin ağaçlarını ateşe verdi.”

Samson’un bu davranışı fena halde vahşi ve gaddarca. Ne büyük, ne ustaca hazırlanmış, ne çarpıcı bir intikam ama!

Bir adamın üç yüz tilki yakalamak için ne çok çaba harcadığını düşünün, onları çiftler çiftler birbirine bağlarken, aralarına meşaleleri yerleştirirken, sonra onları tutuşturup tarlalara sürerken.

Hoş, planlamanın, fikrin, niyetin de fiziksel çabadan aşağı kalır yeri yok ya. Aslında Eski Ahit iğrenç ve gaddar olaylardan geçilmez. (O günlerde İsrail ile düşmanları arasında cesetlerin parçalanmasından tutun da yüzlerce kişinin üzerinden üvendireyle geçilmesine, sünnet edilen derilerin yığılmasına kadar yaşanan vahşetin tam bir listesini çıkarmak ilginç olurdu.) Bunların karşısında Samson’unki düpedüz sanatsal boyutlar taşıyan yaratıcı bir öç alma biçimiydi. (Modern sanatın diliyle Samson’un yanan tilkilerden yararlanmasına *performans* diyebiliriz.) Yalnızca fiziksel gücünü değil aynı zamanda dünyaya yönelik tutumunda ve temasında ister küçük olsun ister büyük yerine getirdiği bütün işlere

damgasını vuracak olan tarzını da gözler önüne serer.

Eğer Samson'un gerçekten sanatçı bir yanı varsa, bir tek sergilediği yaratıcılığın içeriği değil, biçimi bakımından da önem taşıyor: Böylesi bir şenlik salt öfke ürünü olamaz. Kesin kararlılıkla epey kafa yormuş belli: Meşaleleri her bir tilkinin kuyruğuna bağlamakla yetinebilirdi oysa, tarladayken satılmış ürünü öyle ateşe verebilir, Filistinlilerden öcünü böyle de alabilirdi. Ancak o zaman ne onu kıskırtan dürtüleri bastırabilir ne de yaptığı her şeyin özel ve kendine özgü olması gibi 'sanatsal' isteğini karşılayabilirdi.

Burada bize anlattığı, tilki ve ateşten oluşan harflerle yazılmış öyküyü şimdi bir kez daha okuyalım. Tilkileri ikişer ikişer birbirlerine bağlar. Aralarına meşaleler koyar. O anda tilkilerin başına gelenleri, her birinin öbürünün tutuştuğunu düşünerek kuyruğuna bağlı tilkidenden, ikizinden kurtulmak için nasıl çılgınca koştuğunu gözümüzün önüne getirebiliriz. Ansızın kendinden kaçamayan alevler içindeki çifte varlığa dönüşmüşlerdir. Her tilki farklı yöne kaçmaya çalışırken çiftini, karşıtını, zorlu rakibini de sürüklüyordu.

Samson'un ruhunun derinliklerinde patlayan 'sanatçı yönü' olanca gücüyle dünyaya vurur. Çifte ruhlu yanı, içinde sönmek bilmeyen öfke ateşi, içini yakan güçlü dürtüler, birbiriyle çekişen çifte güçler benliğinde her zaman manastır hayatıyla şehvet düşkünlüğü, kas yığını gövdeyle sanatçı ruhlu yüreği arasında bir savaşa yol açar; içindeki şair ile ruhandan fışkıran ölümcül gaddarlık; özgür iradesinin etkili çırpınışlarının ve kendini ifade etmek için bastırılmaz arzusu ile onu dilediğince kullanan 'Tanrısal görünüm' oyuncağı olabileceğinin farkındalığı çatışmaktadır. Bu da yetmezmiş gibi sırrını kendine saklama kararlılığıyla içini yakın gördüğü birine dökmenin dayanılmaz ve umutsuz arzusu vardı.

Bütün bunları dile getirmenin yolu olarak en az üç yüz tilki bulması gerekmesine şaşırarak niye?

Tilkiler ayaklı meşaleler olarak tarlalarla koşturup sağı

solu ateşe verirken, toplanmış ekinleri yok ederken (unutmayın bunlar 'buğday hasadı zamanı' yaşıyordu) kendileri de can verirler. Samson bir kehanette bulunmuştur adeta, ama kendi de farkında değildir bunun: "Bırakın Filistinlilerle birlikte öleyim."

Filistinliler başlarına bu felaketi getirdiğine inandıkları birinden alırlar intikamlarını, yani Timnalı kadından. Oraya gider, babasıyla birlikte kadını ateşe atarlar. Ateşe ateş. Samson misilleme yapar, "onları perişan etti, hem de per perişan". Böylece bir anda bir adamın bütün ülkeye karşı görül-medik savaşı giderek büyüyen bir soruna dönüşür. Çünkü söz konusu olan daha anasının karnındayken alınına 'İsrail'i kurtarmak' yazılmış bir adamdı, ne var ki bu 'kurtuluş' Filistinlilerin toplu yok edilmesinden asla ayrı tutulamayacaktır.

Öykü kızışırken gözden kaçmış olabilecek temel bir nokta var: Samson'un *Yargıç* olduğu. Halkına yirmi yıl boyunca yargıçlık eden ulusal önder. Tuhaf bir yargıç olduğu su götürmez: Kendi insanlarıyla üstünkörü olsun temas kurmuş muydu? Onların sorunlarına eğilmiş ya da çözüm bulmalarına aracılık etmiş miydi? Artık öyküyü okuyan herkes bilir, Samson'un yaşamı ve yaptıkları her zaman başkalarına, Filistinlilere yöneliktir, öç alıp savaş açtığı bu insanlarda aşkı bulur, onlarla şölen yapar (dolayısıyla okurun gözünde Yahudi olmaktan çok 'Filistinli' bir karakterdir).

Yine de başından geçenler Eski Ahit'te uzun uzadıya, ayrıntısıyla yer buldu; Yahudi geleneği bazen –saldırganlığı, kaba davranışları ve kadın merakı yüzünden– Samson'u küçük düşürücü gördüyse de adını ulusal kahraman ve bir

simge olarak Yahudi bilincine yazmıştır. Her şeye rağmen bunun nedeni onun kişiliğinin derinliklerinde yatıyor olsa gerek –yalnızlığı ve tek başınalığı, ayrı ve bilinmez oluşunu koruma isteği, ama aynı zamanda Yahudi olmayanlarla karışmak ve onlara benzemek için duyduğu sınırsız arzusu. Samson gerçekten ‘Yahudilere’ özgü olan nitelikleri dile getirmekte ve üstü kapalı anlatmaktadır.

Bu da var elbet: Yahudiler çağlar boyunca onun kahramanlık masallarından gurur duymuş, temsil ettiği fiziksel gücün, cesaretin ve yiğitliğin özlemini çekmişlerdir. Tarihin binlerce yıl, ta ki İsrail Devleti kurulana dek, hakları çiğnenen Yahudilerden esirgediği yeteneğine, dilediğince ya da ahlaki kaygılara kapılmadan güç kullanma yeteneğine saygı duyarlar.

İbraniler arasında ondan her zaman ‘kahraman Samson’ diye söz edilir, İsrail ordusunun seçkin savaş birliklerine onun adı verilir, örneğin, 1948 Bağımsızlık Savaşı’nın ‘Samson Tilkileri’, 1980’lerin sonunda Filistinlilerin ilk *intifada* eylemi sırasında kurulan ‘Samson’ birliği (1960’larda kaslı vücuda sahip Rafael Halperin adlı bir haham tarafından kurulmuş ‘Samson Enstitüsü’ adı verilen vücut geliştirme salonları zinciri de cabası).

Ne var ki yine Samson’un kendi gücüyle ilişkisinin dışavurumu da olan İsrail’in egemenliğinin sorunlu bir yanı var. Samson örneğindeki gibi İsrail’in hatırı sayılır askeri gücü bazen başına bela olan bir servet gibidir. Çünkü İsrail’in karşı karşıya olduğu tehlikeler hafife alınmaksızın, gücünün muazzam boyutlarda olduğu gerçeği, İsraillilerce tam anlamıyla içselleştirilmiş, doğal bir olgu olarak özümsemiş görünmemektedir, galiba bu da elde edilmesi düpedüz mucizevi diye görülen bu güce yönelik tutumun çarpıtılmaya açık olmasının nedenini açıklar.

Bu çarpıtılma, örneğin kişinin eline geçirdiği güce abartı-

lı bir anlam yüklemesine; gücü amaca dönüştürmesine ve onu aşırı kullanmasına; aynı zamanda başka davranış biçimleriyle değerlendirmek yerine zor karşısında kendiliğinden ona yönelmesine yol açabilir – bunların hepsi, önünde sonunda, Samson’a özgü davranış kalıplarıdır.

Bunlara bir de herhangi bir tehditle karşılaşmaları durumunda İsrailîlerin kapıldıkları bildik duygular, ülke güvenliğinin çöktüğü yollu kaygılar eklenir – belirsizlik anlarında paramparça olduğunu, gücünün göz açıp kapayıncaya kadar yok olup gideceğini hisseden Samson da yaşar benzer duyguları. Oysa böylesi bir çöküş kimsenin gerçek gücünü yansıtmadığı gibi çoğu zaman peşinden kaba kuvvet gösterisi gelir ki bu da işleri daha karmaşık bir hale sokar. Bütün bunlar kazanılan güce sahip olmanın eften püften bir mülkiyet duygusu olduğunu ve elbette varoluşa ilişkin köklü bir güvensizliği ortaya koyar görünmektedir. Kuşkusuz bu da İsrail’i bekleyen çok gerçek tehlikelerle bağlantılı, ama aynı zamanda dünyada yabancı olma deneyiminin korkunç gelişimiyle; Yahudilerin ‘başka uluslar gibi’ bir ulus olmama ve varlığı koşullu, geleceği kuşkulu ve risklerle dolu İsrail Devleti ile; ayrıca İsrail’in bir zamanlar ‘Samson Tercihi’ diye ün yapmış program çerçevesinde ürettiği bütün nükleer bombaların dahi kökünü kurutamayacağı duygusuyla bağlantılı.

Samson Filistinlileri kırıp geçirdikten sonra gider, Yehuda kabilesinin topraklarında, Eytam kasabasının yakınlarındaki Eytam Kayası'nda bulunan bir oyuğu mesken tutar.²² Orada tek başına oturur, belli ki insanoğlunun onu hayal kırıklığına uğratmasından sonra toplumdan elini ayağını çekmiştir.

Ne var ki şimdi de Filistinliler öç alma hazırlıklarına girerler. Yehuda'ya yollanıp savaşa hazırlanırlar. Yehudalı erkekler Filistinlilerin seferberliğe geçmesinin korkusu içinde, neden bize karşı savaş açıyorsunuz, diye sorarlar, Filistinliler de açıklar: "Samson'u tutsak almaya, onun bize yaptıklarını ona yapmaya geldik."

Üç bin Yehudalı erkek çabucak Eytam Kayası'na, Samson'un oturduğu oyuğa varırlar. Anımsanacağı gibi Samson Yehuda kabilesinden değil, üstüne üstlük onlara 'ait' olmayan bir savaşı başlarına musallat etmek üzere. "Filistinliler bize hükmederler, biliyorsun," derler ona endişeyle, "bunu neden yapıyorsun bize?" Dehşet içinde çevresini saran üç bin erkeğe basit bir yanıt verir inatla: "Onların bana ettiklerini ben de onlara ettim."

Üç bin erkek kaçamak bakışlarla birbirlerini süzerler. Tedirginlikten genizlerini temizlediklerini bile duyarsınız. "Se-

---

22 Bkz: II Tarihler 11:16

ni tutsak almaya, sonra da Filistinlilere teslim etmeye geldik,” deme cesaretini gösterirler sonunda. Yüzyıllar boyunca çağıldayan seslerinin yalvaran tınısını duyabilirsiniz: Bize zorluk çıkarma, direnmeden gel, biz de bu pis işe onurlu bir şekilde son verelim...

Samson’un öyküsünde bu sahneyi es geçmek kolay, ne de olsa göz alıcı renklerle boyanan diğer korkunç olaylar arasından öne çıkmaz. Gelin görün ki Samson’un öyküsünü, onun dost, yabancı ve düşman olma arasında sürekli gidip gelmesini büyük bir ilgiyle okuyan; Samson’un ana-babasıyla (ve insanlarıyla, daha doğrusu insanlığın bütün soyuyla) tuhaf ilişkisindeki bilmece yüzünden üst üste acı çekmeye mahkûm olduğunu anlayan bizler bu kısa pasaj üzerinde biraz duracağız.

Şaşkınlık içinde dikilirler Samson’un karşısında. Bir kayaya yuva yapmış bu adamın saçtığı aşırı yalnızlık karşısında afallamışlardır. İsrail’in kabileleri arasında cesareti dillere düşmüş olabilecek bir adam aynı zamanda kinci Filistinlileri sürekli kışkırttığı için korku ve öfke uyandırmaktadır. Üstelik bu erkekleri yalnızca korkutmak ve öfkeliendirmekle de kalmaz: Çünkü o tek başına onların o kadar kalabalık olmalarına rağmen göze alamadıkları bir şeyi yapmayı göze almıştır. Belki de yüreklerinin bir yerinde, köleleşmemiş ya da Filistinlilerin saldırılarının ağırlığı altında ezilmeden özgür kalmış küçük bir köşesinde, gün gelecek insanların kayıtlı tarihlerinde işgale ve zorbalığa karşı direnişin simgesi olarak –kendilerinin değil– Samson’un gösterileceğini kestirmişlerdir.

Seni tutsak almaya geldik diye mırıldanırlar, seni Filistinlilere teslim etmeye... O anda Samson’a duydukları nefretin Filistinlilere yönelik kinlerinden daha az olmadığına kuşku yok. Ondan ödleri kopmasa üzerine kendileri çullanır, Filistinlilerin yapacağını pekâlâ yerine getirebilirlerdi. Ama burada şaşırtıcı olan Samson’un onlarla tartışmaya bile yeltenmemesi. Onlardan bir tek şey istemesi: “Bana saldırmayaca-

ğınıza ant için.” Dediğini yapar, canını yakmayacaklarına söz verirler, yalnızca onu tutsak alacak ve Filistinlilere teslim edeceklerdir: “Canını alan biz olmayacağız.”

Samson ile Yehudalı erkekler arasındaki konuşma oldukça tatlı, hatta sevecen bir dille aktarılmıştır. Okurun yüreği cız eder neredeyse, olup bitenlere ilgisini daha da artırır: Yehudalı erkekler Samson’a zarar vermemeye özen gösterirler. Ona karşı hınç dolu bile olsalar aralarındaki saygı dolu, hatta huşu uyandıran mesafeyi korumaya dikkat ederler. Samson’un iç dünyasını azıcık da olsa kavramış olan okur onun bu mesafeyi yalnızca saygı belirtisi değil, aynı zamanda yabancılaşıma ve sakınma olarak algıladığını kestirebilir. Kendisine yönelik bu tutumu, saygının ölçüsünü, hep olduğu gibi onu yalnızlığa ve tek başına kalmaya iten korkuyu iyi bilir Samson.

Bunu ona yapanların kendi insanları olduğu anımsanacaktır. Yargıçları –önderleri– olduğu kabilesinin üyeleri. Akıllarına, göstermelik bile olsa Filistinlilerin isteklerine karşı çıkmak gelmez, onun için canlarını tehlikeye atmak da. Kendi topraklarından kaçmasına yardım etmeyi, Filistinlileri yatıştırmanın bir yolunu bulmayı da düşünmezler. Tek istedikleri onu teslim etmektir, onun üzerinde somutlaşan tehlikeden bir an önce kurtulmaya can attıklarını gizlemezler. Samson pekâlâ farkındadır bunun, gerekçelerinin ve heyecanlarının da, fakat şikâyet etmez: “Bana saldırmayacağınıza ant için” –böylesi can alıcı bir anda onlardan başka bir şey istemez. Onu öldüremeyeceklerini, hepsi bir araya gelse bile onlardan daha kuvvetli olduğunu bilir çünkü, yine de onlardan –dudaklarından– acıklı, dokunaklı bir istekte bulunmak, teskin edici, kollayıcı sözler söylemelerini, “canını alan biz olmayacağız” diye söz vermelerini ister besbelli. Sanki bu sözlerle kardeşleri olan bu insanlar annesinin daha o doğmadan önce ölümünü ilan ettiğinde sırtına zorla bindirdiği sonsuz yükü hafifletmiştir.

İki yeni organla bağlarlar onu. Samson öyküsünü baştan sona okuyanlar Delila'nın daha sonra ona bağlanıp çaresiz kalmaya nasıl göz yumduğunu sorunca, Samson'un onunla alay ederek 'yeni organlar' dediğini anımsayacaklardır; kız elini kolunu bağlayınca hepsini bir hamlede koparır.

Ama burada Yehudalı adamların aynı türden iple onu bağlamalarına göz yumar. Hepsinden daha uzundur herhalde, ortalarında durup onu örümcek gibi sarmalarına, etine bastıran ihanetin iplerini hissederek onu yabancılara teslim etmelerine izin verir.

Bu dirençsizlik, Samson'un neredeyse bundan hoşlandığı, olup bitenlerden akıl almadık, acı, çapraşık bir zevk aldığı izlenimini uyandırır. Sanki çok özel bir ayine katılmıştır, Yehudalı erkeklerin iplere bağlı kukladan öte olmadıkları; bu iplerin de Samson'un en derin, en temel isteklerine, yeniden, defalarca canlanma arzusuna, kendine yakın kimselerce ihanete uğratılmasına, yeniden, tekrar tekrar, yaşama dürtüsüne bağlı olduğu; yabancılara teslim edilme ve feda edilme çevresinde odaklanan bir ayine.

Derken, kabilesindeki insanlarla karşılaşmasından ruhu nu ateşlediğine kuşku olmayan hileli balözünün her damlasını sağdıktan sonra Samson, o alışıldık gaddar ve şiddetli eylemlerine sarılır yeniden: Yehudalı erkekler onu kayadan alıp 'Lehi' denen, İbranicede 'yanak' ya da "çene" anlamına gelen bir yerde sıraya geçmiş bekleyen Filistinlilere teslim ettikleri zaman olur bu.

Orada bulunmayan biri bile Yehudalı üç bin erkeğin iplerle bağlanmış Samson'u dev bir heykel misali taşıdıkları sonu gelmek bilmeyen Lilliputvari geçit törenini gözünün önüne getirebilir. Filistinliler onu görür görmez çılgın zafer naraları atarlar, ancak onu kısıvrak yakalamak için yanına yaklaştıklarında Tanrı'nın ruhu bir kez daha Samson'u sarar. Öç alma arzusu vücuduna öyle işlemiştir ki kollarını çevreleyen ipler 'tutuşmuş keten gibi' toz olur. Samson uzanır ve

şans eseri eline bir eşeğin taze çene kemiği gelir, onunla bin Filistinlinin hakkından gelir.

İşi bitince kabadayının içinden yeniden şair ruhu fışkırır: “Merkebin çene kemiği,” diye haykırır, “Peş peşe kırdı geçirdi/ Merkebin çene kemiğiyle/ Geberttim bin herifi.” Biz de o korkunç kıyımın ortasında içimizde bu ifade tarzının ‘özgünlüğünü’, Samson’un yaratıcılığıyla becerisinin kullandığı silahlarda gizli olduğunu fark edecek kadar şiirsellik buluruz – tilkiler, eşeğin çene kemiği, aslana karşı çıplak elleri, tümüyle ‘organik’, doğal ve işlenmemiş malzemeler.

‘Konuşmasını bitirdiğinde’ dili damağı kurur (bin adamı ortadan kaldırırken harcadığı çabanın sonucu mu, yoksa küçük şiirini okurken verdiği emeğin mi, orası belli değil). Tanrı’ya seslenir: “Hizmetkârının elinden bu büyük zaferi bağışlayan Sen oldun; şimdi susuzluktan ölüp sünnetsizlerin eline düşmem mi gerekiyor?” Böyle bağırınca yüreği dağlanır Samson’un, ne de olsa en güçsüz, en savunmasız yeridir orası: Babasına hıçkırıklar içinde ağlayan küçük bir çocuktan farksız, aynı zamanda asla tam olarak anlamadığı, bir tek onun bir aracı ya da aleti olduğunu bildiği ‘büyük plan’ çuvalladı diye umutsuzluğa kapılan birine benzer adeta.

Hadi gelin, Samson’un bu feveranının üstünde biraz daha duralım, süper kahraman ve kitle katliamcısıyken ansızın, keskin bir dönüşle sergilediği çocuksu tavırları üzerinde biraz kafa yoralım: Kaşla göz arasında ve şaşılacak bir kolaylıkla sanki savaştının omurgası kırılıvermiş de darmadağın olmuş, umursayan, sevecen bir ana ya da baba kucağı diye sızlanmaya koyulmuştur.

Samson’un haykırışı da şaşkınlık uyandırır, çünkü bir anda sahne değişir, bir de görülür ki Samson doğrudan Tanrı ile konuşuyor. Böyle bir konuşma saklı pek çok anlamı barındıran özel bir ilişkiyi ortaya koyar kuşkusuz, kutsal kitaptaki öykü anlatıcısı şimdiye dek bunlara hiç değinmemiştir. Samson’un iyi bilinen yazgısını hiçbir biçimde değiştir-

meyecek olsa da bunun gün ışığına kavuşturulması biraz rahatlatır, kardeşlerinin, hemcinslerinin arasındaki yalnızlığını azıcık olsun azaltır.

Belki de Samson'un yakarışlarında bambaşka, çok insan-cıl, onun Tanrı ile ilişkisiyle ilintili duygular sergileniyordur: Samson susuzluktan kavrulmasını, zafer konuşmasında Filistinlilerin canına okuyanın –Tanrı'dan yardım almaksızın– kendisi ve eşeğin çene kemiği olduğunu söyleyerek kibirli bir tutum takındığı için, verilen Tanrısal cezaya bağlar. Durduğu kayada elleriyle dizlerinin üstünde çökmüş, susuzluktan bayılmak üzereyken Tanrı'ya zaferi kimin sayesinde kazandığını iyi bildiği konusunda ant içmektedir şimdi: "Hizmetkârının elinden bu büyük zaferi bağışlayan Sen oldun," der soluk soluğa, Tanrı da içinde pişmanlık ve özür barındıran 'şükran' duygularını kabul ederek 'Lehi'deki çukurda' bir yarık açar, içinden sular fışkırır.

Bu yaşananların ardından “Samson Gazze’ye gitti, orada karşısına bir fahişe çıktı ve onunla yattı.”

Bilindiği gibi bir erkeğin fahişeye gitmesinin çeşitli nedenleri vardır; ama biz Samson’u buna iten dürtüler üzerinde varsayımda bulunmadan, hatta onun bir Nezâr olduğunu anımsamadan önce (çünkü Samson örneğinde bunu unutmak kolay olur, ne de olsa kadınlarla ilişki kurması yasaklanmış bir Nezâr değildir), Gazze’ye neden gitmiş olabileceğini sormalıyız. Onca yer varken, neden Gazze’ye, neden halkının onun ölüsünü istediğinin bilindiği bu Filistin şehrine?

Samson’un kendini akıl almaz ölçüde Filistinlilerle kaynaşmak zorunda hissetmesine ne demeli? Ya bedensel arzularını onlarla bastırmasına, onları yumruklarıyla ezmesine? Baksanıza, onlarla olan bütün teması gövdeyle, bedensel istek ve özle, güreşmek ve oynaşmakla, batırmak ve içine daldırmakla ilintili adeta. Bu kanıda olanlar pek çok anlamın yanında, kendi pek farkında olmasa da onun başkalarıyla, özellikle yabancılarla yoğun temasından Samson’un varlığının kökünde eksik olan bir şeyi –gerçek fiziksel varoluş hissinin, sınanmış ve gerçek sınırlarını– bulmayı dilediğini çıkarabilirler.

Samson’un dünyasında ona azıcık bile olsa benzeyen tek

bir kişi bile bulunmaz. Bir bakıma boşlukta yaşar ve işlevini boşlukta yerine getirir. Yine bu boşluk içerisinde kimliğini – çelişkiler, efsaneler, mucizelerle dolu kaypak, kafa tutan anlamını oluşturur. Böylesi birinin ruhunu ele geçiren, sınırlarını belirlemek adına dış dünyadan ve başkalarından sürekli ‘sinyal’ alma gereği duyan kafa karışıklığını hayal etmek güç sayılmaz. Öyleyse buna benzer bir adamın yine yeniden tamamen yabancı ve ilk bakışta kesin sınırları belirlenmiş ve tek boyutlu gibi görünen bir mekânı mesken tutmuş biriyle sürtüşmesi pek şaşırtıcı sayılmaz. Bu öteki varlıkla temas kurduğu zaman Samson –Tanrısal görevini yerine getirmenin verdiği hazdan başka– onun sınırlarını, onunla kendi arasındaki duvarı, böylelikle kendi sınırını, belki onu neyin tanımladığını hisseder. Böylece Gazze’ye, Filistin şehrine gider, yabancılar, ötekiler, farklı insanlar arasında olmak, onlarla içli dışlı olmak, alt alta üst üste oynamak, onları öldürmek, sevmek, sonra bir daha öldürmek üzere...

İnsanın aklına başka bir fikir daha gelir, belki de Samson’un içinde varoluşunu birbirlerinden çok farklı ve kopuk insanlarla yerler arasında bölme isteği olduğu fikri. Bu da yaşamının merkezi ve odak noktası olan sırrı korumak adına kendini bölümlere ayırmak, olabildiğince çevresine yaymak olmalı. Buna göre, bir anlamda yaşama içgüdüsüne bağlı olarak Samson’un her zaman hareket halinde olması, bir yerde –Tsora, Eştaol, Timna, Aşkelon, Yehuda, Hebron, Sorek vadisi– çok kısa süre kalması, ansızın oradan ayrılması, kendisi hakkında pek az bilgi verip çoğunu gizli tutması, dolayısıyla gittiği her yerde insanların yalnızca ‘Samson’un bir yönünü’, mozaığın bir parçasını bildikleri bir gerçeklik yaratması gerekmektedir, belki de bu yabancıların –onu şöyle bir görenlerin– bütün resmi anlamasını, daha da önemlisi Samson’un bilmesini çözmesini zorlaştıracaktır.

(Samson’un hareketlerinin hızlı, kaba kuvvetle gerçekleşen ve biraz da çılgunca diye nitelendirildiğini okurken, annesinin

melekle görüşmesini Manoah'a anlatmaya giderken tarlaların arasından uzun adımlarla sertçe yürüdüğünü getirebiliriz gözümüzün önüne. Metinde, "Kadın telaşla koştu," der, sanki kendi gücünü yansıtmıştır cenine, hızını ve telaşla koşma zevkini...)

Samson'un Gazze'ye yolculuğu tuhaf geliyorsa da, fahişeyi görmeye gitmesini açıklamak daha kolay. Yalnızdır Samson. Karısı yoktur. Bunu aklımıza getirince, Tanrısal güçle donatıldığı gibi, aşk peşine koştuğunda, Eytam'daki kaya oyununda kaldıktan sonra içinde bulunduğu yalnızlığın ve çektiği acının boyutunu kestirebiliriz. Fakat Samson'un fahişeye gitmesinin nedeni daha önce bir kadınla, karısıyla, başka birine verilen Timnalı kızla yaşadığı –tek– deneyimden ağzının yanması da olabilir. Eğer öyleyse, Samson'un güçlü cinsel dürtüleri gereği, onun bir fahişeye yanaşması gerçek aşkı bulma umudunun ve sırrını, ruhunun anahtarını güvenine layık başka birine açma olasılığının yittiğinin işaretidir.

Bundan da öte fahişeyle ilişki kurması hepten yabancı birine çok değerli ve çok özel bir şey vermesi demek, seviştiği kişinin kim olduğuyla gerçek anlamda ilgilenmeyen birine. Fahişeliğin itici ve kuşkusuz aynı zamanda çekici yanı bu: Spermle yabancının, en içli dışlı olanla en kişilik dışı olanın, en özel olanla tamamen halka açık olanın temel kesişmesi.

Böyle bakıldığında Samson'un neden bu seçeneği yeğlediği anlaşılır: Fahişeyle yatarken 'bilinmez' yönünü yine tamamen yabancı birine açar. Dürtüsünü karşılamak için oynasırken foyasını çaktırmadan, bilmeceyi sorarak ama çözümünü saklı tutarak vermelidir. En içli dışlı oyunun, *bilme* oyununun ortasında yer alsa da bilinmezliğini, çözümsüzlüğünü korur.

Samson'un hep aradığı şey bu olmalı – kaypak, ikiyüzlü ilişki: Ne tam olarak doyurucu, ne teselli edici ne de candan. Hele aşk hiç değil. O zaman da en çok gereksinim duyduğu ona hiç verilmez elbet – kendini tümüyle başkasına vermek,

o kişiden de aynı ölçüde içtenlik görmek; eğer bunu yaşasaydı, doğumundan beri tattığı uzakta olma hissinden sonunda kurtulabilirdi belki.

Neden böyle davranır Samson? Neden başka ‘uygun’ birinin, içini yakıp kavuran isteği gerçekten bastırabilecek ve tüyler ürpertici yabancılık hissini giderebilecek bir kimsenin yardımıyla kendini kurtarmayı denemez?

Soruyu genişletip insanların kurtulmaya en çok gereksinim duydukları alanlarda neden kendi kuyularını kazdıklarını sorabiliriz. Bu bireyler için olduğu kadar, bunaltıcı düzenlilikle tarihlerinin en korkunç tercihlerini yapmayı ve kararlarını almaya mahkûm gibi görünen toplumlar ve ülkeler için de geçerli. Bu yıkıcı güç belli ki Samson için de sürekli işbaşında, zaten bu nedenle yaşamı boyunca ona başkalarının dayattığı çarpıklıklardan şaşmamayı, kendi yaşamsal ve sahici isteklerine –candan aşka, kabul görmeye, dürüst ve güvenli ilişkilere duyduğu özlem– defalarca yabancılaşmayı başarıyor.

İşte Samson’un yalnızca bir fahişeye değil Gazze’deki bir fahişeye gitmesinin nedeni de bu. Başka türlü söylersek, ona iki kere yabancı olan bir yere, dahası onu derhal kendi ülkesindeki insanlara teslim edeceğinden kuşku duymadığı bir kadına gitmesi de bu yüzden; öyle ya da böyle bir süredir kendilerine yaptıklarının öcünü almaya can atan Filistinlilerin elini düşmesine yol açacak bir ziyaret bu.

Gerçekten de Gazzeliler Samson’un fahişenin evine gittiğini haber aldıklarında hemen toplanıp onun çıkarken mutlaka geçmek zorunda olduğu şehrin kapısında beklemeye koyulurlar. Gün ağarırken onu yakalayıp öldürmek niyetiyle gece boyunca sessizce beklerler. Ne var ki Samson kadının evinde gece yarısına dek kalmıştır; sonra kalkar ve şehir kapısının yolunu tutarak pusu kuranları gafil avlar. Filistinlilerin kurduğu ‘tuzağı’ sezdiği, onları hazırlıksız yakalamak için beklendiğinden daha erken ortaya çıktığı düşünülebilir.

Bu doğruysa varsayımlar haklı çıkmıştır, Samson bir tek fa-
hişenin peşinde değildir, aynı zamanda onunla sevişmenin
getirdiği korku, gerilim ve aşağılanma deneyimini (ve hatta
'keyfini') tatmak ister – yalnızca beklendiği gibi sadakatsiz-
lik göstermesi yüzünden değil, ayrıca, belki de en başta, iki-
sinin cinsel ilişkisinin tam ortasında yabancıların da bulun-
duğunu bilmekten ötürü.

Aslında bu yabancılar bu anda uzaktadırlar, yine de ikisi
seviştiği sırada besledikleri niyetlerle kötü emelleri odaya
dolar. O zaman da Samson hep üstüne titrediği duygunun
iki iletkenini yakalamış olur: Güçlü cinsel ilişkiyle birlikte
onunla kadının çevresini saran gizlilik ve saklılık sınırlarının
her birinin açıldığını ve cinsel birleşmelerinin daha en başın-
dan çiğnendiğini etkili bir biçimde fark etmesi. Bu yolla
Samson yaşamını büyük ölçüde biçimlendiren ve yolunu çi-
zen, son gününe kadar onu bedbaht etmeyi sürdürecektir olan
o ilişkinin –her türlü cinsel ilişkinin– kirlendiğinin farkında
olduğunu kendine doğrular.

“Gece yarısı uyandı, şehrin kapılarını onlara geçirilmiş
iki kalasla birlikte kavradığı gibi yerinden çıkardı. Hepsini
de omuzlayarak Hebron yakınlarındaki tepeye kadar taşı-
dı.”

Yukarıda da altını çizdiğimiz üzere, Samson'un dev oldu-
ğundan hiç söz edilmemekle birlikte anlaşılan dev gibi bir
adamdı. Gustave Doré de 'Gazze'nin Kapılarını Götüren
Samson' adlı ünlü çiziminde Samson'u bir tepeyi (Gazze'de
buna benzer başka tepeler olmadığına göre belli ki Heb-
ron'a) tırmanırken göstermişti.²³ O yolunda giderken gök-
yüzü açılmış gibidir, sanki üzerine nur yağar. Ama Samson
bu ışığı görmez; ışıkla onu ayıran koca kapının ağırlığı altın-
da neredeyse yere yuvarlanmak üzeredir, görüntüde yarı

---

23 Gerçi bugün Gazze Şehri'nde 'Samson'un Mezarı' diye bilinen bir
tepe bulunur.

tanrı, yarı insan birine benzer, acı çeken ve bağı yanık biri.

Samson'un bütün kahramanlıkları gibi olağandışı, anlamlı bir gösteri olan bu başarısına da Eski Ahit'in hiçbir yerine rastlanmaz: Şehre bir yabancı gelir, giderken de şehrin kapılarını, iç dünyasını dış dünyadan ayıran tek şeyi yanında götürür. Şehrin hudutlarını çiğnemiş, halkıyla dışarıklıklar ya da düşmanları arasında engel oluşturan ayrımı kaldırmıştır. Bu da Samson'un içsel söylemine yabancı olmayan bir simge elbet, fakat burada yeni bir bakış açısı taşır: Kapıların yerinden sökülmesi Samson'un yalnızca Filistinlileri yaralamaya ve aşağılamaya yönelik niyetiyle bağdaştırılmaz; aynı zamanda, eğer dilerseniz, Samson'un yaşadığı cinsel ilişkinin bozulmasına meydan okumasının yankısı, buna karşı sergilediği benzersiz *protesto* olarak da görülebilir.

Böylece kapıları söküp sırtlayan bir adamın görüntüsünü düşünen okur, Samson'a yukarıdan dayatılan büyük görev Filistinlilerle savaşmak olsa bile, bütün yaşamı önceden belirlenmiş bir yolculuktan başka bir şey olmasa bile, Samson'un burada özgür iradesinden kıvılcımlar saçtığı, üstüne düşeni yerine getirirken kendini ifade etmenin eşsiz bir yolunu bulduğu sonucunu çıkarmakla biraz rahatlayabilir.

Tel Zorah'a –kutsal kitapta adı geçen Tsora'nın o noktada bulunduğuna inanılan höyük– giden yoldaki korulukta 'Samson ile Manoah'ın Mezarını' işaret eden merak uyandırıcı sarı tabelalar görülmür. Gri-kahverengiye çalan zengin kireçli topraktan oluşan höyüğün üzeri çeşitli çalılar ve seyrek sarı otlarla örtölü. Tepede bir beton parçası ve bir çift küçük mavi kubbesi olan blok taşlardan oluşan gösterişsiz iki mezar var. Birinin üstünde, "İsrail'in Adil Yargıcı, İsrail Halkını Cennetteki Babaları gibi Yargılayan Kahraman Samson'un Kutsal Anısına" yazar. Samson'un öldüğü gün de kazınmış tır taş: Temmuz'un 24'üncü günü. Kubbenin üstündeyse, Tora'nın yazılı olduğı parşömen tomarlarında kullanılmış yazıyla, "Tanrı'nın Meleğı ile Yüz Yüze Gelen Adil Manoah'ın Kutsal Anısına" der. Bu arada, kocasına göre meleklerle daha yakından karşılaşmış bulunan Samson'un annesine ne bir mezar ne de aile mezarlığında bir parsel verildiğini belirtim.

Bunlar Samson ile babasının gerçek mezarları değil elbet. Burada, varsa eğer, kim gömölü bilen yok. 1990'ların sonlarında bu anıt oraya ansızın dikiliverdi, ama kim tarafından belli değil. Gel gör ki buraya tek başına ve gruplar halinde gelen, mezarın dibinde kandiller yakan, hastalıklarına çare; çocuklarına eş; işlerinde başarı; kısır kızlarına bebek versin

diye dualar eden inananlar tarafından çabucak kutsallaştırıldı. Geceleri Bratzlaver tarikatından gelme Hasidi Yahudileri burada kurtulmak için dua ederken ve tapınağın yıkılmasına yas tutarken görebilirsiniz.

Yakınlarda da büyük bir mağaranın girişi bulunur. Zeytin cenderesinin içbükey havuzu taştan oyulmuş. Eskiden eşeğin teki burada durmadan daireler çizerek zeytinleri ezip yağ çıkaran bu yuvarlak değirmeni döndürürmüş – bugün yerli yerinde duruyor ama kırık. Kocaman kare şeklinde bir üzüm cenderesi de yerlere döşenen taşlardan oyulmuş. Büyüklüğüne bakılırsa, bölgenin başlıca üzüm cenderelerinden biri olduğu anlaşıyor, üzümleri toplandıktan çok kısa bir süre sonra sıkamak gerektiği için Tel Zorah'nın eteklerindeki taraçaların bir zamanlar üzüm bağlarıyla dolu olduğunu kestirebiliriz.

Höyüğün tepesinde, mezarların yakınlarına içi kutsal kitaplar ve dua kitapları dolu küçük bir dolap konmuş. Sayfalarına ayraç olarak otobüs biletleri yapıştırılmış küçük bir kutsal kitabın buruşuk, sık sık parmaklandığı belli, üstü ter ve gözyaşı lekeleriyle kaplı bir sayfası açılır ilk hamlede:

“Ondan sonra Sorek Vadisi'nde Delila adındaki bir kadına âşık oldu.”

Kimdir Delila? Kutsal kitap vermez bunun yanıtını, Samson'un öteki kadınları gibi Filistinli olup olmadığını bile belirtmez. Diğer yandan tarihte adıyla anılan ve Samson'un açıkça sevdiği ilk kadındır o. Peki ama onunla nerede karşılaştı? Ne bulmuştu bu kadında? Bunu bilmenin olanağı yok. Diğerlerinin tersine bu defa, ona nasıl kur yaptığını, neyin farklı olduğunu, ne zaman âşık olduğunu da bilmiyoruz. En önemlisi de Delila'nın Samson'a yönelik duyguları hakkında metinde sessiz kalınmasının ne anlama geldiğini hiç bilmiyoruz.

Kutsal kitaptaki anlatıcının bu türden bilgiler vermekte isteksiz olduğunu görmüştük. O daha çok eylemlerle ilgilidir, "Kadın bir erkek çocuğa gebe kaldı, ona Samson adını verdi; çocuk büyüdü ve Tanrı onu kutsadı," derken birden, "Tanrı'nın ruhu onu Tsora ile Eştaol arasındaki Dan kampına doğru sürüklemeye başladı," diye anlatarak Samson'un çocukluğunu, olağandışı çocuk olarak gördüğü eğitimin merak uyandıran ayrıntılarını, çocuksu zevklerini (Herakles gibi yılanları boğazlar mıydı? Yoksa Odysseus gibi yaban domuzuyla savaşmış mıydı?) ve çocukluk arkadaşlarını ya da tahmin edebileceğimiz üzere kocaman yalnızlığını es geçmiştir. Bunların hiçbirisi bilinmemektedir, ayrıca dünyaya özel bir görevle gelmemiş, bilinmezlik yükünü taşımayan, sıradan insanların sıra-

dan çocukları olarak dünyaya gelmiş küçük kardeşlerden de haberimiz yok.

Delila öyküsü de öyle – yeni sevgilinin adıyla olayların hızlı akışı arasında bir tek ayrıntı bile sevimli bir yaşamöyküsünü aktaracak küçük bir duraksamaya olanak vermez: “Filistinlilerin ağaları kadının yanına giderek ona, ‘gönlünü al, nasıl bu kadar kuvvetli olduğunu anla, onu nasıl alt edebiliriz, kısıvrak bağlayıp nasıl çaresiz hale getiririz, öğren; her birimiz sana on bir gümüş para vereceğiz,’ derler.”

Samson’u öyküsünü ele alan çeşitli çalışmalar –edebiyat, resim, müzik, sinema alanlarında²⁴– Samson’a zarar vermek gibi bir niyeti bulunmayan ve onu teslim ettikten sonra başına gelenlerden dehşete kapılan Delila’nın acıklı karakterini tasvir etmeye çalışmışlardır. Böyle yorumlar, örneğin Van Dyck’ın, Filistinliler ansızın odaya girip onu yaka paça tutarak kadından çekip aldıkları sırada Samson’un Delila’ya yürek sızlatan bir bakış fırlatırken resmedildiği *Samson’un Yakalanması* adlı tablosunda görülebilir: Delila da başarısının verdiği hazla karışık acı ve sevecenlik ifadesi taşıyan yüzünü ona dönmüştür. Samson’un yüzüne uzattığı eli bir yandan elveda deyip ondan vazgeçtiğini ima ederken, aynı anda onu acılı yollara uğurlarken sevecen duygularla onu son bir kez daha okşama isteğini anlatır.

Oysa metinde Delila’nın yaptıkları ve karakteri hakkında yorumlara yer verilmez, bundan düpedüz kaçınılır. Delila’nın takındığı davranışta aşka dair bir ipucu bile yok, ama Samson’un sevdiği bu acımasız, hain kadındır işte, daha önce de belirttiğimiz gibi onda bulduğu sevginin nedeni de ihanetten kaynaklanıyor olabilir pekâlâ,²⁵ bu da okuru aşkın

---

24 Samson’un dünya sanatı ve kültüründeki tasvirlerinin kapsamlı araştırması David Fishelov’un *Mahlafot Shimshon* (‘Samson’un Kilitleri’, [İbranice: Kudüs, 2000]) adlı çalışmasında bulunabilir.

25 Bkz: Kutz, “Samson kompleksi”, s. 20.

tanımını genişletmeye ve esnekleştirmeye zorlar: Samson’u bu kadına daha öncekilerden çok daha sağlam olduğu anlaşılan bükülü iplerle bağlayan, dolayısıyla ilk kez içindeki aşkı kabartan şey Delila’nın gaddarlığı, onu incitmek için neredeyse saydam tutkusudur olasılıkla – bunca tutkuyu öteki kadınlarda asla bulamamıştı.

Fakat hıyanetin bastıran dürtüsü öyle iç karartıcı, zorlayıcı ve düşünülmeden yapılan –ve Samson’un özgür iradesini hiçe sayan– bir biçimde açıklanır ki yanında başka bir açıklama daha ararız ya da bir süre bekleyip öykünün bizi buna götüreceğini umut ederiz.

Filistinlilerin kendisine yüklü bir para ödeyeceklerine söz vermeleri üstüne Delila harekete geçerek Samson’u bağlar ve ikiye bölmeyle ön sevişmeye koyulur. Samson’un da rızasıyla sözüm ona onun gücünün sırrını ve içinden tek başına kurtulamaması için neyle bağlaması gerektiğini bulmaya çalışıyordu: Samson yataкта boylu boyunca uzanırken, belki bir yandan da uzun lüleleriyle –tam yedi tane– oynayıp gülmek için kendini zor tutarken, “Hiç kurumamış yedi taze kaynanadiliyle bağlanacak olursam, sıradan bir adam gibi çelimsiz olurum,” der.

Erotik eğlenceler zevk meselesidir, kurutulmamış taze kirşlerle bağlanmak Samson’un hoşuna gider besbelli. Delila Samson’un fantezisini Filistinli bekçilere yetiştirmekte gecikmez. İstenen malzeme odasına ulaşır ulaşmaz kadın ıslak kordonları dolar Samson’un gövdesine. Unutmayın, bütün bunlar olurken “odada pusu kuran bekliyordu”, buysa Samson’un hareketlerinden hiç eksik olmayan kafa karışıklığıyla sınır tanımazlığın, özel ilişkiyle genelin, aşkla ihanetin ayrım yapmaksızın karıştırılmasının en çarpıcı örneğidir.

Delila kirşleri Samson’un gövdesine dolamayı bitirmişti, sımsıkı bağlandıktan sonra ona, “Samson, Filistinliler kapağıya dayandılar!” (ansızın çılgık atarak mı, yoksa kulağına

fısıldayarak mı?) der. Samson bir anda kırışlardan kurtulur, 'halat' (yani keten ipi) 'tutuşmuş' gibi paramparça olur.

Beni kandırdın diye hiddetlenir Delila, bana yalan söyledin. Kendi ihanet ağını örerken bile şaşırtıcı bir soğukkanlılıkla onu yalancılıkla suçlar. Gözlerini 'pusudakine' doğru kırıştırırken, yeniden Samson'a çevirir: "Şimdi doğruyu söyle bana, neyle bağlarsam seni zapt edebilirim?"

Samson –sere serpe yatarken? zevkle uzanırken?– yeni bir yol önerir: "Hiç kullanılmamış yeni sicimlerle bağlanacak olsaydım, sıradan bir adam gibi dayanıksız olurdum."

Tam olarak söylediği söz *haliti* –anlamı 'hasta düşerdim'– ortaçağda yorumcu Radak bunu daha akla yatkın yorumlar: "Takatim kesilirdi."

Delila hiç vakit kaybetmez. Yeni sicimler alır, kalın ve sağlamdırlar, yeniden bağlar Samson'u, sonra tekrarlar, "Samson, Filistinliler kapıya dayandılar!" Pusudaki saldırıya hazırlandığı anda Samson bu yeni sicimleri de iplik gibi koparır.

Beni kandırdın, diye yine itiraz eder Delila, bana yalan söyledin. Sen nasıl bağlanırsın? Belli ki Samson kadının inatla aynı sözleri tekrarladığını, pes etmeye niyeti olmadığını fark etmiştir. "Eğer sen saçımdaki yedi lüleyi dokuma tezgâhındaki çözgülerle ölersen," der, "o zaman zayıf düşeceğim kesin." Gözlerindeki pırıltıyı, sesindeki tınıyı hayal edebiliriz ama sözleri yeni bir şeyler söylüyor: Şimdiye kadar kadınla farklı bir tarzda konuşmuştur. İki kere "bağlanacak olsam," demiştir, kişi belirtilmeksizin genel anlamda söylenmiş sözlerdir bunlar, bağlayanın kim olduğu ya da ona zarar verebileceği belirtilmemiştir. Ama bu defa birden kadına dönerek açıkça belirtir: "Ölersen," der, "Eğer *sen* saçımdaki yedi lüleyi dokuma ipleriyle ölersen..."

(İşte oyun olmayan bu oyunun ortasında, az sonra sahnelenecek korkunç perdeden bir an olsun dikkatleri uzaklaştır-

mak için Samson'un saçlarında *yedi* lüle olduğunun okura daha şimdi, ancak öykünün sonuna yaklaşırken aktarılmasına kafa yorabiliriz. Bu küçücük yeni ayrıntıda Samson'un saçlarına hayran olduğu, onlara gözü gibi baktığı, özenle ayırdığı ve buklelerini lüle lüle ördüğü... gizli. Dahası da var: Saçını uzatmış herkes ona tek başına bakmanın zorluğunu bilir; şimdi de o şatafatlı lüleleri bir kadın eliyle kesilmeden hemen önce aklımıza başka bir kadın, çocukluğunda ve gençlik yıllarında –belki büyüdükten sonra başka kadınlardan fırsat bulduğunda da– saçlarını örmekte, taramakta, kıvrıp yıkamakta Samson'a yardım eden annesi gelir.)

Samson uykuya dalar. Sevişmekten yorgun düşmüş olabilir, belki de gücü tükenmeye başlamıştır. Delila durmak bilmez. Samson'un lülelerini iplerle örür, sağlam dursun diye aralarına kanca da takar, sonra da seslenir, üçüncü kez, "Samson, Filistinliler kapıya dayandılar," derken Samson uyanır, tek bir hareketle örgüyü çözer, kancayı atar.

Böylece başlangıçta aşk oyununu andıran bu sahneler giderek sertleşir, Samson kendini Delila'ya, onun kordonlarına, halatlarına, kirişlerine teslim eder. Bu noktada Samson'un bütün yaşamının düğümler ve halat örgüleri üzerine kurulduğunu belirtelim: Birbirlerine bağlanmış tilkiler, Yehudalı erkeklerin bağladığı yeni halatlar, ıslak kaynanadilleri, iplerle örülen saç lüleleri; gitgide Samson'un bağlamak ve bağlanmak, aynı zamanda tuzağa düşmek takıntısını görüyoruz, bu yılansı dolanan halatları –arapsaçına dönmüş ağı– düşününce, bir adamın hiçbir zaman tam olarak oluşmamış göbek bağıını yerine koymak için daha kaç halata gereksindiğini merak etmemek elde değil.

Delila üç kez, "Samson, Filistinliler kapıya dayandılar," diye bağırır, Samson da her defasında onun çevirdiği dolapları kulak arkası ederek kadının oynadığı apaçık belli olan oyuna katılmaya razı gelmeyi sürdürür. Verdiği yanıtları ka-

dının ona zarar vermek amacıyla kullandığını kaç kere görmüş olsa da ne ona karşı gelir ne de onu suçlar.²⁶

Kuşkusuz yalnızca hain Delila'ya değil onlarla birlikte odada bulunan 'pusudaki' adama, her zaman perde arkasında duran, Samson'un ruhunun derinliklerinde oynanan yaşamının başlıca sahnesini, ana rahminde sarsıldığı, anne, çocuk ve yabancıнын bir arada olduğu anı tamamlamak adına orada olması gereken kişiye de kaptırmıştır kendini.

Daha sonra Delila ona durmadan diller döküp baskı yaptıktan sonra Samson 'ölümüne bitkin düştü' *-va-tiktzar nafsho la-mut*.

Eski Ahit'in başka hiçbir yerinde bu sözler görülmez. Antik dönemin hahamları Samson'un ıstırapına ilginç bir açıklama bulmuş, Delila'nın "boşalma anında onun altından çekildiği" yorumunda bulunmuşlar.²⁷ Böylesi iğrenç bir reddedilmenin bir erkeğin yaşama arzusunu köreltmesi olası, ama aynı zamanda kutsal metindeki benzersiz sözler Samson'un Delila ile yaşadıklarına başka bir açıklama, başka bir gerekçe daha ortaya koymaktadır.

Olayı bu açıdan görmek de olası: Delila'nın Samson'a onca ısrarı, "Nasıl bu kadar kuvvetlisin, sen nasıl alt edilir, kısı kıvrak bağlanıp nasıl çaresiz hale getirilirsin?" diye usandıran -diğer bir deyişle, sırrın ne, sen kimsin aslında, o bilinmezliğin içinde nasıl bir *insan* var ve o olmazsa ne yaparsın?- sorular yöneltmesi, şimdiye dek hiçbir kadının uyan-

---

26 Samson'un ölme isteğine odaklanan Ilan Kutz bu sahneyi sözsüz intihar antlaşması olarak yorumlar: "Samson da Delila [aynen alıntı] da bu ölüm dansında yer alırlar. Eğer Delila bilerek Samson'u ölümcül ihanet pistine sürüklüyorsa, Samson da farkında olmadan Delila'yı intihar dansına götürmektedir. Samson'un damına âşık hain cellat rolünü vermeden önce onu titizlikle ve defalarca sınıadığından, Delila'nın daha önce uğrattığı üç ihanetin gerçeğini yapacağına güvenilebileceğini göstermeden yerine getirilen denemeler olduğundan bile söz edilebilir." (Kutz, 'Samson kompleksi', s. 130).

27 BT Sotah 9b.

dırmadığı duygular uyandırmıştı Samson'da. Bu nedenle, kadının niyetinden kuşkulunmuş olsa da ona hayatının bu büyük, temel sorusunu soran tek kadındı o; doğru yanıt bilen, böylece diğer kadınların hiç ilgi göstermediği, belki de çekindikleri sırrının anahtarını ona vermesini isteyen tek kadındı. O zaman da kadının içinde coşturduğu karmaşık ve çelişkili duygu seli ortasında ufacık bir umut ışığı belirmesi de anlaşılır, Delila'nın ondan bir tür 'yanıt' sağlamayı, içine işlemiş ve kendisinin de tam anlamıyla kavrayamadığı bilmece-nin çözümünü almayı başaracağı umudu.

Belki de ruhunun derinliklerinde bir yerde, kas yığınının altında bulunan bir ses ona, Delila'nın inadı sayesinde başka hiçbir yolla kurtulmayı beceremeyen gömülü kendini; su yüzüne çıkmaya, kendini ele vermeye, onu dünyanın geri kalanından ayrı tutan bütün taşları kaldırmaya; bilinmezliğin, bilmecenin ve uğursuz yabancılaşmanın yükünü silkelemeye; sonunda 'sıradan bir adam gibi' olmaya can atan kendini açığa çıkarmayı başaracağını söylemiştir – bu gerçekleşirse, Samson da Samson'u anlayabilir miydi?

Bizim de fark ettiğimiz gibi Samson'un çevresinden tedirginlik havası, kutsanmış Tanrısal göreviyle dünyevi, maddi, tensel (ve genellikle çocuksu) karakteri ve kişiliği arasındaki uyumsuzluk ve anlaşmazlık gizemi hiç eksik olmaz. Okurun da bazen gözüne çarptığı gibi Samson'un kendini hiç tanımadığı, kendi yaşamöyküsünde üstlendiği rolü anlamadığı belli. Ancak bir yandan da rahatsız edici bir düşünce akla gelebilir: Tanrı'nın *ta baştan beri* Samson'un üstlendiği görev kisvesinin altında gerçekte kim olduğunun, öyküde hangi rolü oynadığının, Tanrı'nın elinde nasıl bir alet olduğunun bilincine varmasını hiç de umursamadığı (ansızın Tanrı tarafından 'kullanıma' sokulmasının –İbranicede *shimush*– Samson'un adının, *Şimşon* gizli anlamı gibi bir izlenim doğar).

Öyleyse Samson burada bütün zavallılığı açığa çıkmıştır. Sonsuza dek eziyet çeken, beceri gerektiren ancak kişiliğine

ve karakterine uygun düşmeyen bir göreve –İsrail’in kurtuluşuna– Tanrı tarafından seçilerek köle edilen yalnız bir adam; İsrail’in düşmanlarıyla defalarca kişisel kavgaya tutuşmayı her nasılsa başarmış, dolayısıyla tehlikeye soktuğu, yarı yolda bıraktığını halkını ve de onu göreve koşan Tanrı’yı hayal kırıklığına uğratmış bir adam.

Üstelik Samson’un bütün fiziksel varlığının insanın içindeki kırılgan, savunmasız özü korumak üzere tasarlanmış, daha doğrusu kendini kurtarmaya ve açığa çıkmaya can atan o özü kırılıp açılmaya ve sonunda ‘sıradan bir adam gibi’ olmaya karşı kollaması amaçlanmış büyük demir kapılarına, ‘şehir kapılarına’ dönüşmüş dev kas yığınının başka bir şey olmadığı görülmektedir.

Bir insan nasıl kurtarılabilir? Bir insanın çevresini saran boğucu duvarları azıcık aralamasının ve savunmasız özünün kendini açığa çıkarmasına, verirken belki bir de almasına olanak tanınmasının doğal, en makbul yolu nedir?

“Bir kadına âşık oldu.”

O tek sözcüğün içine Tanrı’nın kendini gaddarca kullanmasına karşı Samson’un küçük, gözü pek, insancıl ve beyhude isyanı sıkıştırılmış olabilir. Çünkü bildiğimiz gibi Samson’un görevini yerine getirmesi ve Filistinlileri kırıp geçirmesi için Tanrı onun Filistinli bir kadına âşık olmasına gerek duymaz. Samson işini görürken ona tek gereken bir fahişe ya da kendi için ‘doğru kişi’ olan bir kadındır.

Ne var ki eğer Delila ile aralarındaki ilişki Samson’da yepyeni duygular uyandırdıysa, yalnızca ihanete uğramak, kendi amaçlarına varmak uğruna başkaları tarafından lekelenen bir cinsel ilişki yaşamak için dayanılmaz dürtüsünü gidermeye yönelik olarak kurgulanmamışsa, o zaman Samson burada ömründe ilk kez –Tanrı’nın elinde alet olmak yerine– insan olarak önüne çıkan en büyük özgürlük fırsatını değerlendirerek bağımsızlığının tadını çıkarıyor demektir –duygusal özgürlüğünün, sevmeye özgürlüğünün tadını.

Ayrıca, eğer bu onun açısından aşk ise Delila'nın kendisini defalarca aldatmasına Samson'un izin verdiğini kestirmek zor olmaz (belki de yalnız hüsnükuruntudur), çünkü *yanılgrsına düştüğü umudu boşa çıkarmayı umut ediyor*; bir sonrasında gözlerini açtığında sevdiğiyle odada baş başa olduklarını ve pusudaki adamın gitmiş olduğunu görmeyi umut ediyor. Orada bulunduğunu hissetmesi için Samson'un onu görmesine gerek olmadığı pusudaki adamın gittiğini.

Fakat sonra, Delila üçüncü kez, "Samson, Filistinliler kapıya dayandılar," dedikten sonra anlar Samson, ne kuşkuya gerek kalmıştır ne de kendini kandırmaya, bu işin içinde aşka yer yoktur. Sevdiği kadın, âşık olduğu tek kadın ona her şeyden çok gerek duyduğu şeyi vermeyecektir. Daha ana rahmindeyken ona dayatılan yazgı sonsuza dek, en görkemli ilişkinin yaşandığı yerlerde bile bırakmayacaktır peşini, en kötüsü de bu yazgıdan kaçış yolu yoktur, öyleyse anlaşıldığına göre Samson ömründe bir daha başka aşk tatmayacaktır.

Galiba başka sebeplerden daha çok bu nedenle 'ölümüne bitkin düştü.'

Basit sözlerle anlatırsak Samson ömrü boyunca dile getirmeyi beklediği sırrını Delila'ya açar. Yalnızca sırrını da değil, 'bütün kalbini' –*kol libo*– her şeyini döker. İki dörtlüğün üç yerinde karşımıza çıkar bu deyiş. Peki nedir *kol libo*? "Başma hiç ustura değmedi, çünkü ana rahminden beri Tanrı'ya Nezîr oldum, kendimi O'na adadım. Eğer saçlarım kesilirse, gücüm tükenir ve sıradan bir adam kadar zayıf olurum." İşte, her şeyi söylemiş bulunuyor.

Onun dudaklarından sırrını ortaya döktüğünü duyduğumuz ve bu sırrın *kol libo* –can evi– olduğunu anladığımız zaman belki de Samson için bu denli önemli olanın sırrın içeriği değil, bir sır taşıması olduğu düşüncesine kapılırız. Demek ki bu Samson için yalnızca, deyim yerindeyse, 'askeri sır' olarak yaşamsal önem taşımaz, aynı zamanda bir tek ona

ait olması, başka hiç kimse (annesi dışında) tarafından bilinmemesi de önemlidir; yabancılarca ya da yaşamının fazlasıyla 'tantana edilmesiyle' kirletilmemiş en özel malıdır.

Bu defa Samson'un onu kandırmadığını şıp diye anlar Delila. Bunda gerçeğin sesi çalınmıştır kulağına, Filistinli liderlere haber göndererek sırrın düğümünün elinde olduğunu söyler. Kadının sesinden onlar da bu defa gerçekten öyle olduğunu anlamışlardır. Yine gelirler odasına, yanlarında ona söz verdikleri para kesesiyle birlikte.

Delila için de sınanma anıdır bu kuşkusuz: Filistinli liderler ona "gönlünü al, nasıl bu kadar kuvvetli olduğunu anla," dediklerinde, kadını çekiciliğine de meydan okunduğu gözünden kaçmamıştır (hadi bakalım, *senin* gücün ne kadar?) Ama şimdi Samson'un onun çekimine karşı direnebilmesi kadının baştan çıkarıcılık becerisine gölge düşürmüş, olasılıkla kendisi de –belki ilk kez– kadın olarak değerinden kuşulanmaya başlamış bulunuyor. Filistinli görevliler de uzun bekleyişin nedenini merak ediyorlardı elbet; hatta odada, Delila'nın üst üste uğradığı hayal kırıklıklarına tanık olan pusudaki adam bile sabırsızlığını bakışlarıyla belli etmişti. Dolayısıyla Samson ile Delila arasındaki erotik oyunun Delila açısından da giderek sertleştiğini, gerildiğini, daha çok yanlış yaptıkça kadının kişisel çıkarının da tehlikeye girdiğini kestirmek zor değil.

Öyleyse, ilk iki denemesinde onu kandıran Samson ile inanılmaz ölçüde temkinli konuştuysa –"Beni kandırdın, bana yalan söyledin," derken öfke ve kararlılıkla dişlerini sıkıştığını neredeyse görmüş kadar oluruz– üçüncü yanılgısından sonra boğuk ve kadınsı bir homurtuyla patlar: "Beni sevdiğini nasıl söylersin, bana güvenmiyorsun bile?" Kızgınlığını ve aşağılanmasını, ama aynı anda –belki farkına varmadan– Samson'un yabancılaşmasının özünü kapsayan, yalnızca onun tarafından söylenmemiş olan sözleri de yüzüne vurur: İbranice' de *ve-libcha ein iti*, denir, madem bana gü-

venmiyorsun, “kalbin benimle değil demek...”

Durmaksızın başlıca yarasına, başkalığının yarasına dokunarak Samson’a bu sözleri tekrarlamıştı olasılıkla, bu sözler de Samson’un kalbiyle sevdikleri arasındaki boşlukta yankılanmıştı; sonunda onu ‘ölümüne bitkin düşüren’ de bu ‘ısrarlar’ olabilirdi.

Böyle olmuştu herhalde. Bundan ötürü –başka sebebi olmaksızın– Samson *kol libo*’yu açmıştır kadına, soğuk olmakla ve kandırmakla suçladığı kalbinin tamamı sayılabilir; yıllardır saklı tuttuğu, bastırıldığı ve içine attığı her şey. Bir an aymazlığa kapılarak neyi var neyi yoksa döker kadına, ölümle pençeleşen cimri kimseleri bazen yiyip bitiren çılgınlıktan, soluk kesen hovardalıktan pek farkı yoktur yaptığıının; bütün içini başka birine dökerse, bir anlamda anında aktarırsa, sonunda candan bir ilişki duygusu tadabileceği gibi safça bir umuda kapılır.

Filistinli ağalar geldiklerinde Samson uyuyordur. Eski Ahit, “Kadın ninni söyleyerek kucağında uyuttu onu,” diye anlatır, yukarıda da belirttiğimiz gibi ondan hemen önce de Delila lülelerini kestiği için Samson çocuktan farksızdır artık. Sanki kökenine dönmüş, ‘anne’ kucağında cenin misali kıvrılmıştır.

Samson’un gözleri kapalı, ama gözkapaklarının altından anılar, görüntüler geçiyor olabilir: Samson’un, her şeyin başladığı, her şeyin –anne, çocuk, ihanet– birbirine girdiği yere doğru adım adım yürüdüğü uzun, fırtınalı, çetin yolculuğu.

Burada daha önce sorduğumuz soruya bir yanıt bulabiliriz – ömründe tattığı, ta başından beri onu zehirleyen en zarar verici duyguyu Samson neden ille de yeniden yaşamak ister? Başka türlü söylersek, insanoğlu yaşamının akışı içerisinde en kötü, en zehirli duygularını ayağa kaldıran sakat ilişkileri ve kendi kendini baltalayıcı durumları tekrar tekrar yaratarak neden aynı yıkıcı deneyimleri yaşamakta ısrar eder?

Bu –başka sebeplerle birlikte– bir kimseye ‘kendini’, ‘gerçekte neyse o olduğunu’ en çok hissettiren aşağılanmanın, yabancılaşmanın ve yanlış anlamının can alıcı noktasında yer aldığı için olamaz mı, diğer bir deyişle, Samson yaşamının kökeninde, ilk başladığı noktada bulunduğu için olabilir

mi? Sevgi ve sıcaklıkla kucaklanmış, sarıp sarmalanmış, kucğa ya da göğüse başını yaslayıp tatlı tatlı sallanarak uyutulmuş olabilir, fakat orada da varolan başkılığının, kaza sonucu ya da dışarlıklı olma duygusunun, hatta bir anlamda kendi özel, gizli yaşamöyküsünün bilinciyle dağlanmış –kötü niyetle olmasa bile– lekelenmiş, damgalanmıştır.

İşte orada Samson'un annesi o korkunç sözleri etmişti, 'öleceği güne dek' ya da ana-babaların bazen ellerinde olmadan çocuklarıyla ilgili yaptıkları başka korkutucu yorumları dile getirmişti. Bunlardı işte onun yazgısını, bütün hayatını bağlayan, aynı nedenden dolayı oraya gitmek zorunda hissetmekte olduğunu düşünürüz, çünkü varlığının gerçekleştiği başlıca acıklı olay orada yaşanmıştır. Tuhaf bir biçimde orada, içini tekrar tekrar yaksa da sağ olmanın ateşini hisse-der. Orası, birbirlerine gizemli, hatta 'bilinmez' olan, ayrı tutulup birbirlerinden –belki kendimizden bile– uzaklaştırılmış erkeklerle kadınların sonsuza dek yapayalnız olduğu, kendini tanımanın sonsuz ateşinin hazin bir şekilde yanıp söndüğü bir yerdir hepimizin içinde.

Samson uyumaktadır, yorgun düşmüştür. Sırrını açıkladıktan sonra artık onu korumak uğruna bütün kaslarını kas-katı germesine gerek kalmadığından beklenmedik bir rahatlığa kapılmış olabilir. Yolculuğu sona ermektedir. Artık başka adamlar gibi olabilir. Az önce, "Gücüm tükenir," diye açıklamıştır Delila'ya, "sıradan bir adam kadar zayıf olurum", *kechol ha-adam* kadar.

Sözlük anlamıyla, "diğer her adam gibi" demiştir. Oysa daha önce Delila onu bağladığında, ona söylediği –iki kere- *ke'achad ha'adam*, herhangi bir adam gibi zayıf olacağıydı, sanki bilinçaltında bireyselliğini korumak istiyordu, ne de olsa *achad* sözcüğü 'bir' anlamına gelir. Şimdi bundan da cayar, bu sözcükleri ilk kez ağzına alarak her adam gibi olmasının nasıl mümkün olacağını açıklar kadına.

Belki de herkes gibi olmak zayıflık, bir hastalık değildir. Samson'un yaşamı boyunca can evinden istediği budur belki. Lea Goldberg'ın 'Samson'un Aşkı' şiirinde anlattığı gibi:

*"...Belki kendi bile bilmez bunu
Geçtiği peygamber ve Nezâr sınavını
En basit bilmecenin
Göğsündeki kırılğan kalbi olduğunu"*²⁸

---

28 Lea Goldberg, 'Samson'un Aşkı', *Barak Ba-Boker* ('Sabah Yağmuru' [İbranice: Merhavia, İsrail, 1957]), s. 112. Goldberg (1911-1970) çağdaş İbrani şiirinin önemli şairlerindendi.

Delila ‘bir adam’ çağırır –odada pusuya yatmış bekleyen adam besbelli– ancak uyuyan Samson’un saçlarındaki yedi lüleyi o değil, kendi keser. Bunu yapmasının nedeni saçları yabancılarca kesilirse yaşayacağı aşağılanmışlık duygusundan onu kurtarmak olabilir. Belki de böyle yapmakla onu daha da aşağılamış oluyordur. Hoş, Delila’nın ona elveda demesinin yolu da olabilir bu, böylelikle aralarında tek bir eylemde toplanarak yaşanan güçlü duyguları yeniden tatmak istemiştir. Binlerce yıl sonra bir yandan erotik, diğer yandan iğdiş etmeyi çağrıştıran dokunuşuyla görevini yerine getirirken onun yüzündeki değişken ifadeyi, albenisi tarafından yarı yolda bırakılmayan bir kadının hafif tebessümünü de hayal etmek mümkün.

Gücünden olmuştur, ancak Samson hâlâ uykuda ve bunun farkında değil. Delila onu dürtmeye başlar. Yine seslenir, dördüncü kez, “Samson, Filistinliler kapıya dayandılar!” Samson uyanırken mırıldanır, “İpleri koparıp bu defa da serbest kalacağım.” Kaslarını daha önce yaptığı gibi gerer, derken “Tanrı’nın onu terk etmiş” olduğunu anlar.

Odadaki Filistinliler hemen koşup gözlerini oyarlar. Nasıl da tetikte, tutkulu, aç, tedirgin bakıyordu gözleri. Talmud’un hahamları, “Samson onların bakışlarını takip ediyordu,” diye

açıklamışlardı, "Filistinliler bu sebeple oymuşlardı gözlerini."²⁹ O nasıl Gazze'nin kapılarını yerinden söküp çıkardıysa, şimdi de onlar onun yüzündeki ve ruhundaki kapıları sökerler. Samson'un neler yaşadığını kim hayal edebilir? Onu yiyip bitirenin yalnızca fiziksel acı, aşkından gördüğü ihanetin kızgınlığı ve ıstırabı olmadığı tahmin edilebilir bir tek. Samson gençliğinde Tanrı'nın ruhuyla ilk uyarıldığı günden beri tanımadığı bir duyunun pençesindedir artık: Olağanüstü gücü gitmiştir. Vücudu eskisi gibi tepki vermemektedir. Ona yabancısıdır adeta. Vücudu da ihanet etmiştir ona.

---

29 BT Sotah 9b.

Gözleri yuvalarından çıkarılmış, tunç zincirlere bağlanmış bir halde Samson'u Gazze'ye, değirmende köle olarak işe koşulacağı hapishaneye götürür Filistinliler. Değirmen taşının çevresinde ha bire dönen Samson günlerini içine kapalı geçirir, belki de kör olmadan önce göremediklerini görmeye başlamıştır: Hayatının bütün gösterisini, ondan seçme özgürlüğünü veya karşı çıkma hakkını ya da bir dakika olsun sakinliği esirgeyen sömürücü yazgıyı.

Özel sırrının yükünden, Nezâr olma şansının tacından ve tek başına kaslarından daha kuvvetli olan insanüstü özelliğinden yoksun kalmış dönerek değirmeni döndürmektedir. Yaşamının günbatımında gücünün sınırlarını, belki bir de sonunda 'Tanrı'nın ruhu' diye bilinen heybetli, zorbaca fer-yatlarının fırtınasından kurtulmuş kendi gerçek kimliğini öğreniyordur. Arada sırada kendini yaşamanın, hoşgörülü ve tümüyle insan, hatta o daha doğmadan çalınmış biri olmanın keyfini bile sürüyor olabilir.

(Saçındaki hiç ustura değmemiş, yüzünü örterek, gövdesine düşerek onu dünyanın genelinden daha da koparan o yedi uzun lülenin ağırlığından Delila'nın onu kurtarması da biraz olsun rahatlatmış olabilir Samson'u.)

Böyle geçer günleri. Saçları uzamaya, onlarla birlikte gücü de yerine gelmeye başlar. Öyküye göre Samson değirmen

taşının başında pervane olmuştur. Ne var ki pervane olmanın bambaşka bir anlamı olabilir pekâlâ: İbranice’de ‘pervane olmak’ yüklemine Eyüp’ün Kitabı’nda da görüldüğü kadar eski belirgin bir cinsel çağrışımı var –“Karım başkası için pervane olsun, başkaları önünde diz çöksün”³⁰– diyerek kaba İsrail argosuyla devam eder söze. Samson’un son günlerini nasıl geçirdiğiyle ilgili yıllardır ortaya çıkmış efsanelerin kökeni buydu belki de: Talmud, “Herkes ondan gebe kalsın diye karısını hapishaneye getirdi,” der.³¹ Başta iç gıcıklayıcı gelen bu fikir Samson’u damızlık boğaya döndürmekle onu aşağılamanın, küçük düşürmenin bir başka yoludur oysa. Burada söylenen önünde sonunda hayatına, başkalarına küfredilmesinin zalim ve iğrenç uzantısıdır.

Bir gün onu hapishaneden çıkarır, coşkulu kalabalığın önüne getirirler. Filistinli ileri gelenler tanrılarına büyük bir kurban adamak, Dagon’un Samson’u ellerine düşürmesini kutlamak üzere toplanmıştır. Samson önlerinde durur. Şaşkın gözlerle bakarlar ona. Yenilgiye uğramış haliyle doğa harikası, her şeyden önce ona karşı zafer kazandığı için Dagon’un ününü parlatan bir görünümü vardır.

Onu seyrederek gözleriyle bayram yaptıktan sonra Samson yeniden hapse götürülür, Filistinliler de kutlamalarına devam ederler. Derken iyice kafayı bulunca Samson geri gelsin, “bizim için dans etsin” diye tuttururlar. Samson hapishaneden getirilir yine. “Ve onlar için dans etti.” Bunu da bir tür ‘seks gösterisi’ olarak yorumlayanlar bulunur, çünkü İbranice *letzabek* sözcüğü kullanılmıştır, bu da kutsal kitapta cinsel eylemin karşılığına denk gelir.³² Her halükârda Sam-

---

30 Eyüp 31:10.

31 BT Sotah 10a.

32 Örneğe, Potifar’ın karısının Yusuf’u suçladığını biliyoruz: “Hizmetkârlarını çağırdı ve onlara dedi ki: ‘Bakın, oyalanalım diye bize bir İbrani getirmiş!’” –*letzabek banu*. “Bu yatmaya geldi benimle...” (Yaratılış 39:14).

son'un eğlenen Filistinlilerin karşısında küçük düşürüldüğü, alaya alındığı kesin.

Älem yapan Filistinlileri duyar Samson, ama hiçbir şey göremez. 'Samson'un dansını seyreden' üç bin Filistinli erkekle kadının arasındaki tek İsrailoğlu'dur o. Yanında bir çocuk durur, elinden tutarak ona kılavuzluk eder. Müzmin savışçı Samson önüne fırsat çıktığını sezmekte gecikmez. Çocuktan ellerini sütunlara koymasını ister. "Sütunlara dokunmayım," derken az duyulan bir deyim kullanır, sıcak bir okşayış demek olan *hamisheni* –Samson'un yapmak üzere olduğu şeyin tüyler ürpertici karşıtı. Çocuk Samson'un ellerini sütunlara koyar. Parmakları son kez dünyaya dokunmaktadır, gerçek, elle tutulur duyularla bağlantısını keserken yerine onların daha önceden dokunduğu her şeyle, erkek ve kadınlarla, aslan ve tilkilerle, bal ve iplerle, kayayla, eşeğin çene kemiğiyle, buz gibi pınar suyuyla, fahişeyle, bir şehrin kapılarıyla ve Delila ile yeniden bağlantı kurar.

"Oh Yüce Tanrı," diye haykırır acı acı, "beni hatırla lütfen, bana bu defalık kuvvetimi bağışla, Oh Tanrım, şu Filistinlilerden intikam alayım, iki gözümden birini versen yeter." Tanrısının onu terk ettiğini bilen, yaratıldığı amacı yerine getirmeyi yüzüne gözüne bulaştıran birinin yürekleri parçalayan yakarışları bunlar. Samson bunları söylerken sanki bütün kapılarından kalbine girmeye çalışırcasına, kapının en yakın, içli dışlı olduğu, daha ana rahmindeyken onu seçen ve alan, ruhu yaşamı boyunca Samson'a güç vermiş Tanrısal varlığın içine doğru aralanacağı bir yere ulaşmak için üç farklı adıyla, kutsal İbranice adlarıyla seslenir Tanrı'ya. Ama Tanrı'nın Eytam Kayası'nda Samson'un neredeyse susuzluktan öleceği zaman olduğu gibi şimdi de onun haykırışlarına karşılık verip vermeyeceğini bilmez elbet. Kendi kendine, "İpleri koparıp bu defa da serbest kalacağım," deyip Delila'nın saçlarını kestiğini, böylelikle onu du-

mura uğrattığını dehşet içinde fark etmesi belleğinde henüz taze bir anıydı.

Belirsizlik, umutsuzluk ve umutla karışık duygularla olanca gücüyle sütunları kavrayan Samson sağ koluyla birine, sol koluyla ötekine, 'tapınağın dayandığı iki orta sütuna' sarılır. Ölmek üzereyken zihninden neler geçiyordur acaba? İki sütuna değmesi, annesi ve babasıyla yaşadıklarını, onlarla birlikte hiç anası babası olmayışının yüreğini nicedir sızlatan dinmek bilmeyen acıyı çağrıştırmış olabilir mi? Bir yandan da arada yabancı bir varlık olmaksızın her zaman aralarında durduğu bir ikili olduğunu, kucaklamaya can attığı yalnızca iki şey bulunduğunu anlaması da içini sızlatmış olabilir: Bu tapınağın sütunları, yanan meşaleler taşıyan iki tilki, Gazze'nin çifte kapıları.

Kendi ölümü kendi elinden olur, bir evde, İbranice'deki karşılığıyla bir *bayit* içinde. Doğumundan, daha doğrusu ana rahminden beri bütün evlerden sürgün edilmiş; bütün özel yaşamı ondan kaçırılmış; hiçbir zaman kendine ait bir yuvası olmamış, ne kendi halkına ne de dürtülerinin onu aralarına ittiği insanlara ait olmuş biriydi Samson. Pek çok kadınla yatmış ama asla kendi çocuğu olmamış; sanki göbek bağının iki ucu da hiç kesilmemiş Samson şimdi bir evin ortasında durmaktadır, iki sütunun 'dayanak' –İbranice'de *nachon*– olduğu bir evin ortasında. Fakat *nachon* aynı zamanda 'uygun' anlamına gelir: Ne tuhaf, sonunda uygun yuva bulmuştur –*bayit nachon*.

"Oh Yüce Tanrı," diye yakarır kör Samson, "beni hatırla lütfen, bana bu defalık kuvvetimi bağışla..." Sütunları bütün gücüyle çeker, işte o zaman, sütunlar çatırdamaya ve yerinden oynamaya başlayınca, her şeye rağmen Tanrı'nın onu terk etmediğini öğrenir. Evi Filistinli ağaların, onlarla birlikte içeride bulunan herkesin başına yıkar. "O ölürken onun eliyle katledilenler," diye yazar, "yaşarken katletmiş olduklarından daha çoktu," ayrıca içinde bulunduğumuz zaman

ve mekânda uyanan yankılara bakarsak, her ne kadar onun üstlendiği eylemin koşulları bugün İsrail sokaklarında alışık olduğumuz günlük gerçeklikten farklı olsa da son yıllarda iyice geliştirilen masum kurbanlara yönelik cinayet ve intikam yöntemi olarak bu davranışı insan bilincine yerleşmiş olan Samson'un, bir anlamda ilk intihar saldırganı olduğu düşüncesinden kaçış yolumuz olmadığını görürüz.³³

Ancak ölümünden sonra tam anlamıyla yuvasına getirilir Samson. "Kardeşleri ve baba ocağındakiler geldi, onu el üstünde taşıyarak babası Manoah'ın Tsora ile Eştaol arasındaki mezarına gömdüler." Burada sözü edilenlerin aynı babadan doğma gerçek kardeşleri mi, yoksa başka akrabaları mı ya da yalnızca kabile üyeleri mi olup olmadığını bilmek olanaksız. Ama öyle görünüyor ki bütün aile şimdi toplanmıştır başında, ancak şimdi. Acı ve kaygı içinde gelir, onu ellerinin üstünde taşır ve sonunda tam huzura kavuşacağı bir yere gömerler onu.

Samson gitmiştir. Bir an için sessizlik olur, ardından yaşlı hahamların "Tanrısız ruhun" –*Shekhinah*– "önünde çan gibi durmadan çaldığını" söyleyerek *lefa'amo* –Samson'un mucizevi güçlerini ifade eden– sözcüğüyle çan sesi anlamını veren *pa'amon* sözcüğünü bağdaştırdıkları zaman bir noktaya işaret ettikleri düşüncesi akla gelir.³⁴ Sanki Samson'un ruhu ayağa kalktığı anda çalmaya başlamış çan ansızın susmuş–

---

33 Babil Yahudilerinin onuncu yüzyıldaki önderi Haham Saadia Gaon *İnanışlar ve Görüşler Kitabı*'nda intikam ateşinin kurbanlarının olduğu kadar intikam peşinde koşanın ruhu üzerinde de zararlı etkileri olduğunu belirtmiş. Saadia özellikle aşırı ve yıkıcı intikam duygularına örnek olarak Samson'un son sahnesini gösterir. Diğer bilginlerin kitaplarında genel olarak Samson'un son intikamını lanetleyen herhangi bir sözle karşılaşmayız, ancak bazen saldırgan davranışlarının sansürlendiği gözlenir. Saadia Gaon, *İnanışlar ve Görüşler Kitabı*, Yazı 10, Konu 13. Çev. Samuel Rosenblatt (New Haven, 1948), s. 390-2.

34 BT Sotah 9b.

tur. Samson yaşamı boyunca göksel kayranın ellerinde istendiği anda çalan ve tıngırdayan, kulağa bazen müzik gibi ama daha çok homurtulu, şiddet dolu ses karmaşası gibi gelen karışık tuhaf sesler çıkaran dev bir çan olmuştur adeta. Amansızca bir ileri, bir geri sallanan, tıngırtıları Dan kabilesinin kasabalarından Filistin şehirlerine kadar yankılanan talihsiz bir çan.

Fakat daha son nefesini vermeden, tarihe, mitlere ve sanata gömüldüğü o anda Samson iki destekleyici sütunu kavrayıp her şeyi alaşağı etmişti, direkleri, evi, Filistinlileri ve kendini. Son olmak üzere bir kez daha –Samson’un şaşırtıcı kahramanlık öykülerinde hep görüldüğü gibi– bütün olup bitenler insanın içine işleyen keskin bir cümlede özetlenir: Ruhum hep yaşadığı gibi ölsün. Gerçek anlamda hiçbir ruha yakın olmadan, bıkmaksızın onu yaralamaya, alaya almaya, aldatmaya çalışmış yabancılar arasında tek başına. Filistinlilerle birlikte benim ruhum da ölsün.

İbrani mitolojisindeki kahramanlardan biridir Samson; doğuştan yazgılıdır; insan ötesidir herkesin gözünde; saçlarına ustura değmeyecek, kendisini Tanrı'ya adayacak, devasa gücünü ve oyunbaz zekâsını kullanarak İsrailoğulları'nı kurtaracaktır. Yine de üstlendiği yazgıya ters düşen davranışları olur, kendine eş olarak Filistinli bir kadın seçer, bu kadınla evlenmesini engelleyen Filistinlilerle mücadele eder; ve sonunda başka bir kadının, Delila'nın kucağında gücünün kaynağı olan ustura değmemiş saçlarını ve gözlerini kaybeder.

Aslanın Balı'nda İsraili usta yazar *David Grossman*, Samson mitini psikanalitik bir derinlikle inceliyor. Kutsal Kitap'taki öyküyü, Samson'un ana-babasıyla, kadınlarla ve kendisiyle ilişkisi üzerinden yeniden anlatırken, kahramanın içindeki insana, hatta bu insanın içindeki küçük çocuğa dokunmaya çalışıyor.

ISBN 978-944-46-045-1

10 YTL

9 789944 660451